

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Shkodër, 2022

TITULLI ORIGINAL
KUR'ÂN VE ÎLÎM

PËRKTHEU
Fatmir Sulaj

REDAKTOI
Ilir Hoxha

FAQOSI
Bledar Xama

BOTIMI I
Shkodër, 2022

PROGRESI BOTIME
Sheshi “2 Prilli”, Rr: Studenti
Shkodër, Shqipëri
Mob: +355 67 340 6182

KURANI *dhe* DITURIA

Osman Nuri Topbash

Përmbajtja

Shërbimi ndaj Kuranit dhe diturisë.....	7
Përgjegjësia në drejtim dhe administrim	43
Të jesh në një gjendje me Kuranin Fisnik	83

Shërbimi ndaj Kuranit dhe diturisë

Përpjekja në rrugën e Kuranit dhe diturisë është një nga shërbimet më të mëdha që mund t'i bëhet brezave. Aq sa është i rëndësishëm plotësimi i nevojave materiale për të siguruar vazhdimin e jetës, po aq i rëndësishëm është edhe plotësimi i nevojave shpirtërore për të siguruar lumturinë e përjetshme. Allahu na tregon në Kuran se shpëtimi i një jetë është sikur shpëtimi i gjithë njerëzimit për sa i përket shpërblimit, imagjino çfarë shpërblimi ka ai që gjallëron dhe zgjon një zemër. Sepse qëllimi kryesor i njeriut nuk është kjo botë por përgatitja për botën e përtejme. Madje edhe plotësimi i nevojave biologjike është në shërbim të këtij qëllimi madhor.

Në Kuran ka shumë ajete që tregojnë se Allahu ka dituri për çdo gjë dhe se dituria e Atij është e pakufishme. Njeriu duhet të jetë vazhdimisht në kërkim të diturisë. Sepse dituria është thesari më i shtrenjtë dhe forca më e madhe. Siç thotë Sadiu: *“Kush ka dituri është i fortë!”*.

Dituria nuk është e dobishme vetëm për njeriun por gjithë krijesat. Mjeti më i fortë për të dalluar të vërtetën nga gënjeshtra është dituria. Angazhimi me dituri të dobishme është ibadeti dhe rruga më e mirë për të fituar dashurinë e Allahut.

Islami e ka refuzuar dhe qortuar çdo lloj injorance, sepse çdo lloj injorance është pjesë e mosbesimit dhe mosbindjes.

Osmani ؓ ka thënë: *“Kush është injorant poshtërohet kush shoqërohet me injorantët humbet rrugën”*

Nuk duhet të harrojmë që të gjitha dituritë janë zbulim i ligjeve të Allahut të vendosura në univers. Prandaj qëllimi përfundimtar i diturisë duhet të jetë njohja e Krijuesit dhe fitimi i dashurisë së Tij. Rrumiu nivelin e diturive

sipërfaqësore e quajti papjekuri, nivelin e urtësive e quajti pjekuri kurse marifetullahin e quajti djegie.

Dituria më dobishme është dituria kuratore sepse ai është i mbushur me dituri dhe urtësi që të çojnë tek Allahu.

Allahu në Kuran na inkurajon të kërkojmë dituri në këtë mënyrë:

“...O Zoti im, shtoma diturinë!” (Taha, 114)

...Allahu do t'i ngrejë në shkallë të lartë ata midis jush që besojnë dhe që u është dhënë dija. (Muxhadele, 11)

Këta shembuj Ne ua paraqesim njerëzve, por ata nuk i kupton kush, përveç dijetarëve. (Ankebut, 43)

Kajs ibn Kethir tregon:

Tek Ebu Derda i cili ndodhej në Damask erdhi një person nga Medina.

Ebu Derda i tha:

Çfarë të ka sjellë deri këtu?

Personi që kishte ardhur nga Medina i tha:

Kam dëgjuar se ti di një hadith që e kë
mësuar prej Profetit ﷺ erdha ta dëgjoj nga
vetë transmetuesi i parë.

Nuk ke ardhur për asnjë nevojë tjetër?

-Jo

Nuk ke ardhur për tregti?

Jo, tha mysafiri

Ke ardhur vetëm për të dëgjuar fjalën e Pro-
fetit ﷺ? Unë kam dëgjuar Profetin ﷺ të thotë:

*“Kush i hyn një rrugë në kërkim të dijes,
Allahu e orienton atë në njërën prej rrugëve
drejt Xhenetit. Melekët, në shenjë kënaqë-
sie për atë që po bën, i shtrijnë flatrat e tyre
mbi atë që kërkon dije! Për dijetarin kërkon
falje çdo krijesë në qiej e në Tokë, madje
edhe peshqit në ujë. Epërsia e dijetarit ndaj
adhuruesit, është si epërsia e Hënës së plotë
ndaj yjeve të tjerë! Dijetarët janë trashëgue-
sit e profetëve. Profetët nuk lënë trashëgim
as ar, as argjend. Trashëgimia e tyre është
dija. Kush e merr këtë trashëgimi, ka marrë
vërtetë një mirësi të madhe.”* (Ebu Davud, Ilim,

Në një hadith tjetër Profeti ﷺ thotë: “*Vetëm dy persona mund të kihen zili. Njëri është ai person, të cilit Allahu Teala i ka dhënë pasuri dhe ai e shpenzon në rrugë të Tij. Ndërsa tjetri, është ai person të cilit Allahu Teala i ka dhënë dituri dhe ai, përveçse punon me të, ua mëson edhe të tjerëve.*” (Buhari, Ilm, 15, Zekat, 5. Muslim, Musafirun, 268.)

Dituria është një lloj xhihadi. Sepse qëllimi i xhihadit është përçimi i islamit tek njerëzit. Qëllimi i xhihadit nuk është lufta dhe gjakderdhja. Luftërat që bëhen thjesht për pushtuar vende të tjera është padrejtësi e madhe. Mjeti më i rëndësishëm i xhihadit është dituria. Profeti ﷺ thotë:

Kush del për të kërkuar dituri konsiderohet në xhihad deri sa të kthehet në shtëpi. (Tirmidhi, Ilm, 2/2647)

Ai që vdes duke kërkuar dituri për të lartësuar Islamin është vetëm një shkallë poshtë profetëve. (Darimi, Mukaddime, 32)

Pika më e rëndësishme që duhet patur parasysh në veprimtarinë e diturisë dhe Kuranit

është singëriteti. Të gjitha veprat pa singëritet nuk kanë asnjë dobi. Profeti ﷺ thotë:

“Kush mëson dituri vetëm për të siguruar të mirat e kësaj bote, në ditën e gjykimit nuk do ta ndjejë dot as aromën e Xhenetit” (Ebu Davud, İlim, 12/3664)

Me dituri nënkuptojmë diturinë e dobishme, dituri nuk është informacioni i madh që ka njeriu. Dituria e dobishme është dituria që të afron me Krijuesin dhe i shërben njerëzimit. Allahu i ka përshkruar kështu dijetarët e vërtetë:

A mund të krahasohet ai që falet natën, duke bërë sexhde dhe duke qëndruar në këmbë e që ruhet prej jetës tjetër dhe shpreson në mëshirën e Zotit të tij (me jobesimtarin)?! Thuaj: “A janë të barabartë ata që dinë dhe ata që nuk dinë?! Vetëm mendarët i pranojnë këshillat!” (Zumer, 9)

Dijetarët që lëvdon Allahu në ajet janë:

Ata që vazhdojnë adhurimin natën me singëritet të plotë në këmbë dhe në sexhde,

Ata që frikësohen nga dënimi dhe llogaria në botën tjetër.

Ata që shpresojnë tek mëshira e Allahut dhe që punojnë për të fituar mëshirën e Tij,

Për të arritur gjendjen e personave që përmend ajeti duhet përpjekje dhe lutje e vazhdueshme. Në fakt shpirtlartit janë gjithmonë në gjendje lutje.

Dobia e diturisë është e lidhur ngushtë me zbatimin e saj. Dituria që nuk zbatohet dhe aplikohet në jetë është e destinuar të mbesë në faqet e librave dhe të harrohet krejtësisht.

Jezid ibn Selem Xhufi رحمته الله, shkoi tek Pejgamberi ﷺ dhe i tha:

“O i Dërguari i Allahut! Unë kam dëgjuar shumë hadithe prej jush. Mirëpo, kam frikë se ato që kam dëgjuar më pas, do të më bëjnë të harroj ato që kam dëgjuar më parë. Prandaj më thoni një fjalë gjithëpërfshirëse (që do të zërë vendin e të gjithave)!”

Pasi e dëgjoji me vëmendje, Profeti ﷺ, i tha:

“Ki frikë (ji i devotshëm) ndaj Allahut në lidhje me ato që di! (Kjo të mjafton)” (Tirmidhi, Ilm, 19/2683.)

Është e pamundur që një rob të dijë gjithçka. Mirëpo, nëse ai tregohet i devotshëm dhe ka frikë Allahun në lidhje me ato që di, kjo do të bëhet shkak që zemra e atij robi të anojë nga e drejta dhe e dobishmja si një mirësi hyjnore edhe në çështjet ku nuk ka dituri. Gjithashtu, kjo mund të bëhet shkak që ai të mësojë edhe atë që nuk di. Në një ajet fisnik urdhërohet:

“...(o besimtarë), kini frikë Allahun! Allahu ju mëson ju (për atë që keni nevojë)...”
(Bekare, 282)

Burimi i gjithë diturive është Kurani, pra ndaj vepra më e mirë është angazhimi me mësimin e Kuranit. Pejgamberi ﷺ në lidhje me këtë thotë:

“Kurani është një fjalë hyjnore që e shpëton njeriun përballë çdo intrige që mund t’i ngjasë, që përmban informacione për popujt e kaluar, për gjendjen e popujve pasardhës dhe konkluzione mbi ngjarjet që do të ndodhin mes njerëzve, që e dallon të vërtetën nga gënjeshtra dhe të drejtën nga e shtrembra, që nuk është i kotë, që Zoti e

shkatërron njeriun e prapë që e braktis atë dhe që e shmang nga rruga e drejtë njeriun i cili kërkon orientim jashtë tij, që është litari i fortë i Allahut, që është përsëritje (dhikr) e urtë dhe udhë e drejtë, që njerëzit e lidhur pas tij kurrë nuk bien në udhë të shtrembër, që shqiptuesve të tij kurrë nuk u gënjehet gjuha, me të cilin dijetarët nuk ngopen dot, që kurrë s'e humbet freskinë për shkak të përsëritjes, specifikat mrekullore të të cilit që e hutojnë njeriun kurrë nuk mbarojnë, për të cilin xhindët, kur e kanë dëgjuar, kanë thënë:

“...me të vërtetë ne dëgjuam një Kuran që të mahnit!” (Xhin, 1) *duke mos e marrë dot veten nga mahnitja, që njerëzit që flasin me anë të tij, thonë të vërtetën, që njerëzit të cilët konkludojnë me anë të tij, konkludojnë saktë dhe sillen drejt, që njerëzit që e zbatojnë atë shpërblehen, që njeriu i ftuar tek ai gjen udhën e drejtë!”* (Tirmidhi, Fedailu'l-Kuran, 14; Darimi, Fedailu'l-Kuran, 1)

Hasan Basri thotë:

“Allahu i Lartë ka zbritur njëqind e

katër libra. Të gjitha njohuritë e njëqind librave të parë i ka mbledhur në tre librat e tjerë: Tevrat, Ungjill, Zebur. Pastaj të gjitha njohuritë e këtyre tre librave i ka mbledhur në librin fundit, Kuran.” (Bejhaki, Shuabu’l-Iman, II, 450)

Ja, pra, Kurani i Shenjtë i cili bart këto cilësi në kuptim të përgjithshëm, është zbritur në zemrën e Profetit tonë të dashur si një pishtar i orientimit në rrugën e drejtë dhe është bërë mrekullia më e madhe e profetësisë së tij. Me të e ka njohur të vërtetën Profeti ynë, me të është ndriçuar bota e brendshme e tij dhe frymëzimin e marrë prej tij, Profeti ka bërë përpjekje për ta përcjellë në zemrat e njerëzve, për ta bartur njerëzimin në klimën e ndritshme të besimit.

Profeti ﷺ thotë:

“Më i miri prej jush është ai që e mëson Kuranin dhe ia mëson atë të tjerëve.” (Buhari, Fedailu’l-Kuran, 21.)

Profeti ﷺ ka qenë shembulli më i përsosur i angazhimit me Kuranin. Prandaj mësimi i

Kuranit është detyra dhe përgjegjësia kryesore e çdo besimtari. Shërbimi dhe dashuria ndaj Kuranit është shenjë dalluese e besimtarit.

Ata që janë në shërbim të Kuranit dhe diturisë së pari zemrat duhet t'i mbushin me dashuri, në mënyrë që edhe prej tyre të pasqyrojë mirësi dhe dritë duke e përçarur edhe tek nxënësit.

Kur u pyet Profeti ﷺ se cili është zëri më i bukur për leximin e Kuranit, tha:

Mënyra më e mirë e leximit është ajo e atij që, kur dëgjon leximin e Kuranit, frikësohet prej Allahut.” (Darimi, Fedailul Kuran, 34.)

Përndryshe leximi dhe dituria që nuk zbret dhe depërton në zemër nuk mund të arrijë në horizontet e paana dhe thellësitë kuptimore të Kuranit.

Tablo të virtytshme

Sipas transmetimit të Enesit رضي الله عنه, një ditë Ebu Talha kishte shkuar tek Perjgamberi ﷺ dhe e kishte parë atë në këmbë duke ua mësuar Kuranin shokëve të tij.

I Dërguari i Zotit , kishte lidhur në bel disa gurë për të drejtuar kurrizin e tij të kërrusur nga uria. Ja pra cili ishte preokupimi më i rëndësishëm i Pejgamberit r dhe i shokëve të tij; të mësonin librin e Allahut dhe t’ua mësonin të tjerëve, ta kuptonin atë dhe t’ua shpjegonin edhe të tjerëve. Dëshira më e madhe e tyre ishte të lexonin dhe të dëgjonin sa më shumë Kuran. (Ebu Nuajm, Hiljetul-Evlja, Bejrut 1967, I, 342)

Allahu në Kuran thotë:

“Në çfarëdo pune që të jesh, çfarëdo gjëje që të lexosh nga Kurani dhe çfarëdo pune që të bëni (o njerëz), Ne jemi dëshmitarë, kur ju të thelloheni në të. Zotit tënd nuk i fshihet asnjë grimë peshe, në Tokë e në qiell; as më pak nga ajo e as më shumë nuk mbetet pa u shënuar në Librin e qartë.” (Junus, 61)

Në ajetin Kuranor Allahu e veçon leximin e Kuranit për të treguar rëndësinë dhe vlerën e tij midis shumë punëve të tjera. Shërbimi ndaj Kuranit është një punë e vyer dhe mrekullueshme që i siguron njeriut lumturinë në këtë botë dhe botën tjetër.

Edhe mbledhja bashkë, kuvendimi dhe zhvillimi i mësimëve me qëllim për ta mësuar dhe kuptuar Kuranin, janë veprime të bukura që i ka lavdëruar i Dërguari i Allahut, Profeti ynë. Dhuntitë që do të meritojnë të kenë njerëzit që bëjnë këto përpjekje, janë përshkruar kështu në një hadith profetik:

“...Po qe se një grup njerëzish mblidhen në një nga shtëpitë e Allahut, e këndojnë librin e Allahut dhe kuvendojnë mes tyre mbi të duke u përpjekur ta rrokin e ta kuptojnë, mbi ta zbret qetësia e prehja dhe ata i mbështjell mëshira e Zotit, engjëjt u mblidhen përreth, Allahu i Lartë i përmend në radhët e atyre që ndodhen pranë Tij!..”
(Muslim, Dhikr, 38)

Atëherë, për të fituar lumturinë e të dy botëve, duhet ta shtojmë lidhjen tonë shpirtërore me Kuranin Fisnik. Atë duhet ta lexojmë, kuptojmë, duhet ta ndjejmë në zemër dhe duhet të përpiqemi që ligjet e tij t'i zbatojmë me sinqeritet.

Ebu Vakid el-Lejsi ﷺ tregon:

Një ditë ndodheshim në faltore pranë Profetit ﷺ. Në atë mes, në derë u dukën tre burra. Njëri iku pa hyrë brenda kurse dy të tjerët hynë dhe u afruan gjer pranë Pejgamberit ﷺ. Njëri u ul në një vend të lirë që pa mes burrave të ulur rreth, kurse tjetri, meqë s'kishte vend dhe me mendimin për të mos shqetësuar askënd, u ul menjëherë pas rrethit. Në një pjesë të bisedës, Profeti ﷺ tha:

“A t’ju tregoj për gjendjen e tre vetëve? Ai që u ul në rreth, u strehua te Allahu i Madh dhe Allahu e mori nën mbrojtje. I dyti pati turp nga Allahu dhe u mbajt pas edukatës; edhe Allahu e siguroi atë nga prekja e ndëshkimit të vet. Sa për atë që nuk hyri, ai ia ktheu shpinën këtij kuvendi; edhe Allahu ia ktheu shpinën atij!” (Buhari, Ilm, 8)

Në lidhje me rëndësinë e zbatimit të diturisë në shërbimin ndaj diturisë dhe Kuranit ka një hadith shumë të rëndësishëm:

“Një nga sahabët e Resulullahut ﷺ, që na mësonte Kuranin, na tha:

Ne merrnim dhjetë ajete nga Profeti ﷺ dhe, pa i mësuar fjalët dhe veprat në këto ajete, nuk kalonim tek dhjetë të tjerat. Resulullahu ﷺ, na e mësonte edhe dijen, edhe praktikën në të njëjtën kohë” (Ahmed, V, 410; Hajthemi, I, 165.)

Profetin ﷺ e kanë pyetur: O i Dërguari i Allahut, cila është vepra më e mirë?

Dhe ai u është përgjigjur: “Njohja e Allahut!”

E kanë pyetur përsëri: Cila punë e lartëson njeriun?

Dhe ai u është përgjigjur: “Njohja e Allahut.”

Kur i thanë sahabët: “O i Dërguari i Allahut! Ne po pyesim për punët, kurse ju përgjigjeni për dijen!”

Tha: Ka dobi puna e paktë por e bërë me dashurinë për Allahun! Kurse puna e

shumtë e bërë me injorancë nuk jep shumë dobi!” (Munavi, Fejdu'l-Kadir, Bejrut 1994, IV, 688.)

Zemra e ndriçuar më së shumti me Kuran, ka më shumë vlerë pranë Allahut. Edhe Profeti ﷺ, në çdo çështje u jepte më përparësi zotëruesve të Kuranit. Kur ishte duke u përgatitur për fushatën e Tebukut, sanxhakun e bijve të Nexharit ia dha Umare ibn Hazmit رضي الله عنه. Mirëpo, kur pa Zejd ibn Thabitin رضي الله عنه, e mori sanxhakun prej Umares dhe ia dha atij. Umare رضي الله عنه, pyeti:

“O i Dërguar i Allahut! Mos u hidhërove gjë me mua? (Bëra ndonjë gjë të papëlqyeshme?)”

Profeti ﷺ, u përgjigj duke thënë:

“Jo! Uallahi nuk jam hidhëruar! Por edhe ju merruni më shumë me Kuran! Zejdi ka mësuar më shumë Kuran se ti. Njeriut që di më shumë Kuran, i jepet më tepër përparësi se të tjerëve, edhe nëse mund të jetë një skllav me hundë të prerë!” (Uakidi, Megazi, Bejrut 1989, III, 1003.)

Edhe në fiset Eys dhe Hazrexh, flamurin ia dha atyre që dinin më shumë Kuran. Përkatsisht Ebu Zejdit dhe Muadhrit ﴿﴾.

Profeti ﴿﴾ do dërgonte në Jemen një delegacion, në krye të tyre emëroj më të voglin në moshë. Karvani priti disa ditë, por nuk arriti të nisej për rrugë. Profeti ﴿﴾ u takua me njërin prej tyre dhe i tha:

Akoma nuk jeni nisur për në Jemen?

Nuk jemi nisur sepse prijësit tonë i është sëmurë këmba, tha sahabiu.

Profeti ﴿﴾ shkoi tek kryetari i grupit dhe pasi u lut për të shtatë herë atij iu shërua këmba.

Një i moshuar tha:

O i Dërguari i Allahut! Ai është më i vogli prej nesh dhe ti e emëron në krye të grupit? Profeti ﴿﴾ i kujtoi atij se ai dinte më shumë dhe më mirë Kuran.

I moshuari tha:

O i Dërguari i Allahut! Edhe unë kisha mësuar Kuran por të mos frikësohesha se nuk do të veproja sipas tij.

Profeti ﷺ i tha:

Mësoje Kuranin. Sepse ai është një shishe e mbushur me misk, kur e hap shishen del era e mirë jasht. Kur e mbyll shishen qëndron ashtu siç është dhe nuk i del era. Edhe Kurani ngjason me këtë, nëse vepron sipas atij përfiton, nëse e mban në zemër nuk përfiton siç duhet prej tij. (Hejthemi, IIV, 161)

Në Uhud, Ensarët pyetën:

“O i Dërguari i Allahut! Prej radhëve tona ka shumë shëhidë. Çfarë na urdhëron të bëjmë?”

I Dërguari i Allahut ﷺ, urdhëroi të hapeshin varre të thellë dhe të gjerë dhe të varroseshin tre nga tre. Kur sahabët pyetën se cilët prej shëhidëve të varrosnin më parë, Profeti ﷺ, tha:

“Varrosni më parë atë që dinte më shumë Kuran!” (Nesai, Xhenaiz, 86, 87, 90, 91.)

Në kohën e të Dërguarit të Allahut ﷺ, jetonin dy vëllezër. Njëri nuk i ndahej Profetit ﷺ dhe merrte dije prej tij. Kurse tjetri punonte, për të fituar jetesën. Vëllai që punonte, u ankua tek Profeti r për vëllain tjetër. Mirëpo Resulullahu ﷺ, iu përgjigj: “Ndoshta në sajë të tij po fiton edhe ti!” (Tirmidhi, Zuhd, 33/2345.)

Allahu na jep shembull dëshirën e zjarhtë dhe vështirësitë e mëdha që përballoi Musai عليه السلام në rrugën e kërkimit të diturisë.

(Kujto) **kur Musai i tha djaloshit që e shoqëronte: “Nuk do të pushoj së ecuri, derisa të arrij në vendin ku takohen dy detet, edhe nëse do të më duhet të udhëtoj për shumë kohë.”** (Kehf, 60)

Kur Musai عليه السلام u takua me Hidrin u prezzantua si kërkues i dijes dhe i tha:

Musai i tha atij: “A mund të të pasoj ty, që të më mësosh edhe mua diçka prej diturisë së drejtë që të është dhënë ty?” (Kehf, 60)

Pasi u vuri kusht heshtjen për veprimet që do të bënte e pranoi si nxënës. Musai عليه السلام me modesti kërkoi të mësojë prej urtësisë dhe diturisë së tij. Një nga profetët e mëdhenj të Zotit ndjek i lodhur dhe i rraskapitur një dijetar për të mësuar vetëm tri çështje. Për këto tri çështje bëri gjithë atë rrugë të gjatë dhe përballoi uri dhe etje.¹

Sipas një transmetimi, kur Iljasi ,takohet me melekun që merr shpirtrat, rrëqethet paksa. Për këtë arsye, Azraili u, thotë: “Ti je një profet, o Iljas! U frikësove nga vdekja?” Iljasi u, përgjigjet:

“Jo, nuk u frikësova nga vdekja. Por u hidhërova nga fakti se më mbaroi jeta. Unë e kam kaluar jetën time duke bërë adhurime e duke ligjëruar dhe ndjeja ëmbëlsi të madhe prej të qenit rob i Allahut. Mirëpo tani do të jem peng në varr deri në Ditën e Kiametit. Për këtë arsye u pikëllova”.

Kjo botë është vendi ku punohet për të

fituar, ndërsa bota tjetër është vendi i shpërblimeve. Në botën tjetër nuk ka punë. E për rrjedhojë s'ka as fitime dhe as humbje. Prandaj dhe koha në këtë botë ka vlerë shumë të madhe.

Kulejb ibn Shihab tregon:

Një herë Aliu dëgjoji të vinin zëra nga Mesxhidi i Kuffes dhe pyeti se ç'kishte ndodhur. Më pas mori një përgjigje të tillë:

- Disa po lexojnë dhe mësojnë Kuran.

Aliu vijoi:

- Sa të lumtur janë ata! Ata ishin njerëzit më të dashur të Profetit! (Hejthemi, VII, 162.)

Kritikës se Ebu Hurejra ka transmetuar shumë hadithe ai iu përgjigj duke thënë:

Ndërsa vëllezërit tanë muhaxhirë ishin të angazhuar me tregti në treg, vëllezërit ensarë, me bujqësi e pemëtari në arë e në kopshte, Ebu Hurejre, ndodhej pranë të

Dërguarit të Allahut, bëhej dëshmitar i sa e sa gjërave që ata s'i përjetonin dot, mësonte përmendësh gjëra që ata s'i mësonin dot!" (Buhari, Ilm, 42)

Ebu Hurejra ishte midis kryesorve që përçoi traditën profetike tek brezat pasardhës. Ai ka transmetuar gjithësej me gjithë përsëritje 5374 hadithe. Në këtë mënyrë është bërë sahabiu që ka transmetuar më shumë hadithe. Prej këtij sahabiu kanë transmetuar më shumë se 800 sahabi dhe tabiinë.

Sahabët e nderuar e bënë mësimin e Kuranit Kerim, duke treguar respekt të madh. Abdullah ibn Mesudi رضي الله عنه, kur i lexonte dhe i mësonte dikujt ndonjë ajet fisnik, thoshte:

"Ky ajet është më i mirë se çdo gjë mbi të cilën lind dielli dhe se çdo gjë tjetër që gjendet në tokë." Pastaj këtë fjalë e përsëriste për çdo ajet të Kuranit. (Hejthemi, VII, 166)

Një herë tjetër ka thënë: *Kapuni pas diturisë para se të largohet. Dituria zhduket me*

largimin nga kjo botë të dijetarëve. Kapuni pas diturisë sepse nuk dihet se kur mund t'i nevojitet njeriut. (Darimi, Mukaddime, 19)

Mes'udi ﷺ, shpreh qartë lidhjen e ngushtë të sahabëve me Kuranin:

- Beto hem për Allah që është një dhe s'ka tjetër, nuk ka sure të Kuranit që të mos e di se kur dhe ku ka zbritur. Nuk ka sure të Kuranit që të mos di se kujt i është zbritur. Nëse del dikush që e di këtë gjë më mirë nga unë dhe, nëse është e mundur të shkoj tek ai me deve, menjëherë nisem për rrugë. (Buhari, Fedailu'l Kuran, 8.)

Dituria më e rëndësishme është dituria mbi Kuranin dhe Sunetin, ky transmetim tregon sa të dhënë dhe të zjarhtë kanë qenë sahabët për të kërkuar diturinë. Ata kanë përballuar vëshitirësi dhe vuajte të mëdha në rrugën e diturisë.

Xhabir ibn Abdulla ka bërë gjashtë muaj udhëtim për të pyet Abdullah ibn Unejsin për një hadith të vetëm. (Buhari, Ilm, 19)

Ebu Ali, një prej ndjekësve të famshëm të sahabëve thotë:

Ne dëgjonim shumë transmetime, në rast se nuk ishim të kënaqur merrnim rrugën për në Medine për ta dëgjuar hadithin nga vetë sahabiu.

Said ibn Musejeb thotë

Vetëm për të mësuar një hadith bëja natë-ditë udhëtime shumë të gjata. (Ibn Kethir, el-Bidaje, IX, 106)

Sahabët, tabiinët dhe dijetarët e mëvonshëm kanë përballuar vështirësi të panumërta për ta sjellë diturinë deri në ditët tonë në mënyrë të saktë. Allahu i lartësoi për këtë shërbim të madh që kanë dhënë. Veprat e tyre janë burime të diturisë pas Kuranit.

Jusuf ibn Abdullah ibn Selam tregon:

Për një periudhë kohore qëndrova pranë Ebu Derdasë për të mësuar dituri. Pak para vdekjes më tha:

Lajmëro njerëzit se jam duke ndërruar

Edhe unë i lajmërova. Shtëpia u mbush me njerëz, jashtë edhe brenda.

I thash: është mbushur shtëpia plot me njerëz.

Më tha: Më çò tek ata. E çova tek njerëzit pasi u ul tha:

E kam dëgjuar Profetin ﴿﴾ të thotë:

Kush merr abdest mirë, fal dy rekat namaz në mënyrën më të mirë, Allahu patjetër do t'i plotësojë dëshirën atij menjëherë ose më vonë.

Pastaj vazhdoi:

O njerëz mos e ktheni kokën majtas-djathtas gjatë namazit, sepse nuk i pranohet namazi atij që kthen kokën sa majtas-djathtas. Nëse nuk mundeni në namazet vullnetare, të paktën kini kujdes në namazet farz. (Ahmed, VI, 442-443)

Ky sahabi i nderuar deri në momentin e fundit të jetës u angazhua me përhapjen e fjalës së Profetit ﴿﴾ Kur e kuptoi që iu afrua vdekje kërkoi t'i përsëriste një hadith shumë

të rëndësishëm në lidhje me namazin. Kur mendojmë që edhe fjala e fundit e Profetit ﷺ ka qenë *Kini kujdes namazin, veçanërisht namazin! Dhe kini frikë Allahun për ata që keni nën vete!*” (Ebu Davud, Edeb, 123-124/5156; Ibni Maxhe, Vesaja, 1) e kuptojmë edhe më mirë ndjeshmërinë e Ebu Derdasë për të kujtuar namazin në prag të vdekjes.

Imam Adullah el Farisi tregon:

Ndërsa isha pranë Ebu Hanifes, më ra një tullë nga çatia e shtëpisë së Ebu Hanifes dhe më gjakosi kokën. Ebu Hanife më tha: Do shpajm apo do 300 hadithe?

Unë i thashë: Dua hadithet, dhe ai më transmetoi hadithet.

Ibn Serin tregon:

Një ditë hyra në xhami dhe pashë Semir ibn Abdurrahmanin duke treguar tregime kurse Humejd duke dhënë dituri. Ndërsa po mendohesha se tek cili të marr pjesë më zuri

gjumi. Në ëndërr më erdhi dikush dhe më tha:

Rri duke menduar ku të marrësh pjesë, po të tregoj vendin e Xhibrilit i cili është ulur pranë Humejdit. (Darimi, Mukaddime, 32)

Ibn Sirini si pasojë e kësaj dhurate hyjnore mori pjesë në mësimet e Humejdit dhe u bë një nga dijetarët e paharrueshëm të gjithë historisë.

Jakup ibn Sufjan i cili për 30 vjet ka shëtitur vende të shumta në kërkim të diturisë, tregon një rast:

Gjatë një udhëtimi, ushqimi që kisha me vete po mbaronte. Natën shkruaja kurse ditën lexoja. Një natë dimri isha duke shkruar nën dritën e kandilit. Papritur nga sytë më rrodhën lot dhe nuk shikoja asgjë. Nga frika së do të merrte fund jeta ime në kërkim të diturisë fillova të qajë. Qava deri sa më zuri gjumi. Në ëndërr pashë Profetin ﷺ duke më thënë:

Përse qan o Jakub?

Humba sytë dhe nuk do mund të merrem
më me dituri o i Dërguari i Allahut, i thashë

Më tha: Afrohu!

I kaloi duart mbi sy dhe sikur po lexonte
diçka. Kur u zgjova, shikoja si më parë. Mora
fletët dhe fillova të shkruaj përsëri.

Një nga bijtë e Bajazitit Rrufe, princi Sulejman, ishte ndëshkuar lehtë nga mësuesi për shkak të mosinteresimit që tregonte ndaj mësimeve. I zemëruar rëndë, princi shkoi menjëherë në pallat dhe iu ankua të atit. Edhe Bajaziti Rrufe e thirri menjëherë mësuesin dhe e pyeti:

“Pse e ndëshkove Sulejmanin, o mësues?”

“Mjaft i qetë dhe serioz, mësuesi i dha sovranit këtë përgjigje historike:

“Sovrani im! Princi, biri juaj, nesër do të kërkojë drejtimin e shtetit. Ummeti, bashkësia, atij do t’i dorëzohet si amanet! Po të mbetet i paditur, kjo do ta dëmtojë kombin.

Vërtet tani ai është princ, por ende jo kompetent i shkencave shpirtërore e të natyrës! Kështu, duke qenë i ngarkuar me përgatitjen e tij, jam edhe i detyruar ta edukoj ashtu siç duhet!”

Bajaziti Rrufe i uli sytë përdhe me respekt dhe i tha:

“Ke plotësisht të drejtë, mësues! Po të duhet, ti më ndëshkon edhe mua! Për sa kohë që të kemi mbi krye mësues të tillë si ti, ne do të vazhdojmë të urdhërojmë mbi botën!”

Dhe mësuesi i cili e rroku idenë e hollë në përgjigjen e Sovranit, të nesërmen, kur Bajaziti Rrufe shkoi, u fut në mësim dhe e pyeti mësuesin në prani të nxënësve se pse ia kishte ndëshkuar të birin, mësuesi enkas nuk e përfilli.

Atëherë, kur e pa se mësuesi qëndronte moralisht dhe shpirtërisht mbi të atin, princi e kuptoi gabimin dhe që atë ditë e tutje u bë një nxënës tejet i zellshëm në mësim!

Sulltan Mehmeti II po zhvillonte me vezirët diskutime mbi buxhetin. Shifra e veçuar nga sulltani për medresetë ishte tejet e fryrë. Kur veziri i financës u njoh me atë shifër, u mblodh në vetvete në një heshtje të thellë. Dhe sulltani i zgjuar e tej pamës, Mehmeti II, të cilit i ra menjëherë në sy ndryshimi i qëndrimit të vezirit, i tha atij:

“Pasha! Ndërsa është veziri i financave ai që duhet të flasë i pari mbi çështjen e buxhetit, pse, vallë, ju u bëtë i heshtur?”

Duke mos dashur ta jepte veten, veziri iu përgjigj:

“Po përfitoj nga diskutimet, sulltani im...”

Por sulltani i tha kështu vezirit duke e bërë ta kuptojë se ia kishte kuptuar mendimin:

“Pasha! Ndoshta e patë të tepërt shumë që kam vënë për financimin e medreseve!”

Atëherë, veziri u detyrua ta zbulonte shkakun e heshtjes së vet:

“Ashtu është, sulltani im! Ndërsa shteti ka një mijë e një halle, keni veçuar financim

të tepërt për arsimin, i cili është vetëm njëri prej këtyre halleve!”

Atëherë, sulltan Mehmeti i zgjuar, i cili dëshironte edhe të mos e zemëronte vezirin, edhe ta zgjidhte çështjen, tha kështu me një stil të qetë e bindës:

“Pasha! Çdo profesion ka firot e veta. Veçanërisht firot e profesionit intelektual janë më të shumta. Mirëpo s’duhet harruar se Profeti ynë ﷺ ka thënë:

“Dijetarët (e shkencave natyrore e shpirtërore) janë trashëgimtarë të profetëve!”

Dhe të mund të bëhesh trashëgimtar dhe zëvendës profetik, nuk është ndonjë pozitë që mund të arrihet ashtu, lehtë. Dhe pikërisht prandaj firoja në dituri del më e madhe se në drejtimet apo profesionet e tjera!

Drejtimet dhe profesionet e tjera i mendoj kështu: Zhys në ujë të fëlliqur një copë tekstili me ngjyrë plumbi ose kafé. Pastaj, pasi të thahet, mundem ta mbështjell si çallmë, sepse ngjyra nuk ia tregon zhylin. Por a mund të bëhet një gjë e tillë me një napë të bardhë?

Jo ta zhysësh atë në ujë të fëlliqur, por edhe sikur një mizë të qëndrojë mbi të, ajo e tregon ndotjen! Ja, kështu është edhe çështja e diturisë dhe e profesionit intelektual!”

Si e mbaroi fjalën, sulltani i drejtoi vezirit këtë pyetje:

“Pasha! Sa vetë nga nxënësit që u japim mundësi, përgatiten me sukses të lartë? A dalin katër a pesë personalitete prej tyre?”

Veziri i financave iu përgjigj:

“Sigurisht, sulltani im, dalin, mirëpo ç ‘përfitim arrihet me kaq?”

Sulltani buzëqeshi në mënyrë kuptimplote dhe tha:

“Pasha! A e di ti se janë pikërisht këto katër-pesë personalitete që ia ndriçojnë mendjen popullit?”

Veziri e përkuli kokën para dhe, duke e pranuar të vërtetën, tha:

“Po, sulltani im, kjo është e vërtetë!..”

çështjen në sajë të zgjuarsisë dhe tejpamësisë së vet, u mbush tejet me gëzim dhe i tha vezirit:

“Pasha! Meqë nga çdo njëqind nxënës të medreseve tona mund të përgatiten katërpesë njerëz seriozë që ta ndriçojnë popullin, atëherë, për hir të tyre, duhet të pranojmë të kujdesemi e t’i arsimojmë edhe të tjerët që do të mund t’i konsideronim firo!”

Sulltan Selimi i Rreptë dhe ushtria e tij të rrethuar nga ndihma dhe mëshira hyjnore, në rrethinat e qytetit Adana i zuri një shi i furishëm. Gjithandej vendi u kthye në det balte. Sulltan Selimi i Rreptë me Kemal Pashazadenë, njërin prej dijetarëve të njohur të kohës, po ecnin mbi kuaj pranë e pranë duke kuvenduar. Papritmas, kali i Kemal Pashazadesë u tremb dhe balta e spërkatur nga këmba e kalit të trembur e përleu sulltanin kokë e këmbë!

Kemal Pashazade u dëshpërua shumë. Fytyra iu zbeh. Kurse Selimi i Rreptë, duke u kthyer nga ai, i tha me fytyrë të qeshur:

“Balta e spërkatur mbi trupin tonë nga këmba e kalit të dijetarit, është nder për ne! Është e bekuar! Kur të vdes, këtë kaftan të përbaltur të ma shtroni siç është mbi sëndukun (tabutin) tim!”

Kjo ngjarje e shpreh bukur respektin dhe nderimin e thellë të Selimit të Rreptë ndaj dijetarëve dhe njerëzve të urtë.

Në shërbimin ndaj Kuranit dhe diturisë duhet përballuar çdo lloj vështirësie. Duhet bërë përpjekje për t'i mësuar njerëzve të çdo lloj moshe Kuranin dhe Sunetin. Sepse lumturia jonë në këtë botë dhe botën tjetër është e lidhur me këtë dy.

Pjesëmarrja në shërbimet e diturisë dhe Kuranit na siguron shpërblime të vazhdueshme siç na ka lajmëruar Profeti ﷺ.

“Kur njeriu vdes, shpërblimet e veprave të tij ndërpriten, përveç këtyre tre gjërave: saddakasë me veprim të përhershëm, diturisë së lënë prej tij nga e cila njerëzit vazhdojnë të përfitojnë, dhe fëmijës së mirë i cili vazhdon të lutet për të pas tij!” (Muslim,

Shërbimet ndaj diturisë dhe Kuranit e nderojnë njeriun në këtë botë dhe botën tjetër. Ky shërbim është një mjet shumë i fortë për t'u afruar tek Allahu. Kur dëshiron të bëhet një njeri i mirë dhe të fitojë dashurinë e Allahut duhet të vrapojë pas diturisë dhe shërbimit të saj.

Profeti ﷺ thotë:

Besimtari nuk ngopet nga asnjë punë e mirë që dëgjon, derisa vendi i tij i fundit që do të shkojë të jetë Xheneti.” (Tirmidhi, Ilim, 19/2686.)

Përgjegjësia në drejtim dhe administrim

Në mënyrë që në shoqëri të mos ekzistojë anarshia dhe kaosi duhet që në njësinë më të vogël të shoqërisë të ekzistojë rregulli dhe sistemi. Dhe kjo është e mundur vetëm përmes një lideri. Prandaj Profeti ﷺ ka këshilluar që në një udhëtim me tre persona njëri të zgjidhet kryetar grupi. Në një hadith thotë:

Nëse jeni tre veta qoftë edhe në skajin më të largët të botës, nuk është mirë që qëndroni pa zgjidhur një kryetar. (Ahmed, II, 177)

Përgjegjësia që njeriu ka marrë mbi supe, domethënë “amaneti” hyjnor, si mëkëmbës i Allahut në tokë, është shumë e rëndë. Kjo përgjegjësi që përfshin të kaluarën, të tashmen

dhe të ardhmen e bën njeriun të jetë shumë i ndjeshëm. Kryerja e detyrave në mënyrën e duhur kundrejt vetes, Zotit dhe të gjithë të tjerëve është e lidhur me këtë ndjesi. Njeriu, të cilit i është dhënë amanet çdo gjë që gjendet në qiej dhe në tokë, ka përgjegjësi aq sa ka fuqi dhe mundësi. Kur njeriut i zgjerohet fusha e veprimit, i zgjerohet edhe fusha e përgjegjësisë. Fusha e kësaj përgjegjësie, që zgjatet nga të qenët kryetar i familjes e deri te kryeministria apo presidenca, e obligon njeriun të edukohet, në mënyrë që të arrijë ta mbartë këtë peshë të rëndë. Çështja e parë dhe më e rëndësishmja në lidhje me këtë temë është njohja e fushës së përgjegjësisë. Në të kundërt ata që nuk e njohin nuk janë të aftë ta mbajnë këtë përgjegjësi dhe në ditën e gjykimit do të gjenden përballë një gjendje shumë të vështirë.

Profeti ﷺ thotë:

“Nëse dikush, të cilin Allahu Teala e ka bërë udhëheqës, vdes duke i mashtruar ata që i udhëheq, Allahu nuk e fut në xhenet.”

Ebu Ja'la Ma'kil ibn Jesar ﷺ, transmeton se, e kam dëgjuar të Dërguarin e Allahut ﷺ, të thotë:

“Nëse një person, të cilin Allahu i Madhëruar e ka bërë drejtues, vdes duke mashtruar njerëzit që drejton, Ai nuk do t’ia tregojë Xhenetin” (Buhari, Ahkam 8; Muslim, Iman 227-228, Imare 21.)

“Asnjë prej drejtuesve që merr përsipër punët e myslimanëve dhe nuk punon e përpiket për ta, nuk do të hyjë së bashku me ta në Xhenet.” (Muslim, Iman 229, Imare 22.)

Ata që nuk kanë kaluar nëpër një edukim shpirtëror janë shumë ambiciozë dhe lakmitarë për famë dhe pozitë. Kurse Islami këshillon që të mos jemi tepër ambiciozë në marrjen përsipër të detyrë të tilla vetëm në rastet kur është e nevojshme. Profeti ﷺ në lidhje me këtë thotë:

“E shihni që njerëzit janë (lloje-lloje) si mineralet. Të mbarët, të dobishmit dhe të çmuarit në kohën e injorancës vazhdojnë të jenë të mbarë, të dobishëm dhe të çmuar edhe në periudhën e Islamit po qe se i për-

vetësojnë mirë urdhrat e fesë. Njerëz më të mirë do të gjeni ata që nuk kanë ambicie për pushtet, kurse njerëzit më të këqij janë hipokritët të cilët njërit i shfaqen me një fytyrë kurse tjetrit me një fytyrë tjetër.”

(Buhari, Menakib, 1; Muslim, Fedailu's-sahabe, 199)

Kur Profeti e pati ngarkuar Ubadën me detyrën e grumbullimit të disa taksave dhe të zekatit i pati thënë këto fjalë:

“Kije frikë Allahun dhe tregohu shumë i kujdesshëm! Mos të vish në ditën e kiametit përpara Allahut duke mbajtur mbi supe ndonjë deve, lopë që pëllet, dele që blegërin apo ndonjë kec!”

Pas këtyre fjalëve Ubade pati thënë:

Betohem tek Allahu që të ka dërguar ty me të vërtetën se nuk do të bëhem kurrë udhëheqës as i dy vetëve bashkë. (Ali el-Muttaki, VI, 569/16965)

Omeri ﷺ ka thënë:

“Para se të merrni poste drejtuese mësoni dituritë fetar. Ebu Sufjan ibn Ejejne këtë fjalë e shpjegon kështu:

“Sepse kush thellohet në dituritë fetare e braktis ambicien për pushtet.”

Pra në lidhje me drejtimin dhe pushtetin nuk duhet të jemi kërkues por të kërkuar. Në rastet kur nuk ka tjetër njeri të aftë atëherë është përgjegjësi për ta marrë këtë detyrë. Por në asnjë rast nuk duhet të harrojë përgjegjësinë e madhe që ka marrë përsipër. Ashtu si shpërblimi është i madh edhe llogaria është e rëndë dhe e vështirë.

Personi drejtues është përgjegjës për të gjithë njerëzit që ka nën vartësi. Ai duhet të kujdeset dhe shërbejë të gjithëve pa asnjë dallim. Drejtuesit duhet të jenë shumë të drejtë dhe mirëkuptues, nëse nuk sillen me drejtësi, në ditën e gjykimit do të përjetojnë një llogari shumë të vështirë. Profeti ﷺ thotë:

“O Zot! Nxirru vështirësi atyre drejtuesve që i nxjerrin vështirësi ymetit dhe sillu butë ndaj atyre drejtuesve që sillen butë me ymetin. (Muslim, Imare, 19; Ahmed, VI, 93, 258)

Drejtesit duhet të tregojnë kujdes në kryerjen e adhurimeve. Dera e tyre duhet të rrijë gjithmonë hapur për njerëzit. Nëse drej-

tuesi mbyll derën dhe vështirëson zgjidhjen e problemeve të njerëzve nevojtarë në ditën e gjykimit edhe atij do t'i mbyllen të gjitha dyert e mëshirës. Në ditën e gjykimit ai do të privohet nga mëshira hyjnore.

Profeti ﷺ thotë:

Nëse një drejtues i mbyll derën atyre që kanë nevojë dhe probleme edhe Allahu do t'i mbyllë portën e qiellit për nevojat dhe kërkesat e tij. (Tirmidhi, Ahkam, 6/1332)

“Allahu e cakto dikënd në krye të muslimanëve. Nëse ai bëhet pengesë për zgjidhjen e problemeve, shqetësimeve dhe plotësimin e nevojave të muslimanëve, Allahu bëhet pengesë në zgjidhjen dhe plotësimin e nevojave të tij personale. (Ebu Davut, Haraxh, 12-13/2948)

Jeta e kësaj botë nuk është vetëm për të shijuar kënaqësitë dhe mirësitë e kësaj bote. Përkundrazi ajo duhet të shërbejë si një mjet për të fituar botën tjetër. Jeta e kësaj bote është një afat kohor që është dhuruar për të mbledhur furnizimin për botën tjetër, për të bërë vepra të mira dhe për të lënë pas vep-

ra, shpërblimi i të cilave nuk shteron as pas vdekjes (sadaka-i xharije). Prandaj, miqtë e Allahut kanë thënë: “

“Sado të vuash për një lumturi të përjetshme, tekefundit vuajtja ikën dhe lumturia mbetet. Mirëpo, nëse bën gjynah për kënaqësitë e përkohshme, në fund kënaqësia ikën dhe ty të mbetet vetëm pendesa, ndëshkimi dhe vuajtja.”

Të gjithë duhet të jenë të vetëdijshëm për këtë sidomos drejtuesit. Ata në punën e tyre drejtuese duhet të ruhen nga interesat vetjake dhe dëshirat egoiste. Ata duhet ta përfaqësojnë me dinjitet pozicionin duke i shërbyer njerëzve në mënyrë të përkushtuar. Një drejtues duhet të ruhet nga mendjemadhësia dhe lëvdatat sepse siç kanë thënë njerëzit e urtë: *“Lëvdata e largon njeriun nga ahireti.”*

Drejtuesi duhet të meditojë mbi atë se çfarë ishte para lindjes dhe se çfarë do të jetë pas vdekjes. Drejtuesi duhet të meditojë vazhdimisht mbi vdekjen dhe mbi përfundimin e brezave të kaluar, duke nxjerrë mësim prej tyre. Ai asnjëherë nuk duhet ta nxjerrë nga

mendja se mirësitë e kësaj bote janë të përkohshme dhe i janë dhënë vetëm si sprovë. Profeti ﷺ thotë:

“Vërtet kjo botë është e ëmbël dhe tërheqëse. Allahu ju ka bërë mëkëmbës në të dhe ju vëzhgon se si do veproni. Prandaj ruajuni (mashttrimin të) kësaj bote dhe grave, sepse vërtet fitneja (intriga) e parë e Beni Israilëve ka qenë për shkak të grave.”

(Muslim, Dhikr, 99. Shih. Tirmidhi, Fiten, 26; Ibni Maxhe, Fiten, 19.)

Drejtuesi duhet ta shfrytëzojë kohën në shërbime dhe në dobi të njerëzve. Ai duhet të pajiset me qetësi, drejtësi, devotshmëri dhe përkushtim në punë. Ai duhet të ushtrojë vazhdimisht veten në punë të mirë dhe po ashtu duhet të inkurajojë të gjithë ndjekësit e tij. Sepse populli merr formën e drejtuesit. Omeri رضي الله عنه thotë:

“Për sa kohë drejtuesit janë në të drejtë edhe populli është në të drejtë.”

Ata që janë drejtues duhet të bëjnë kujdes në namazin dhe ibadetin e natës. Sepse gjumi i tepërt i bën dembelë dhe në ditën e kijametit dalin të varfër.

I Dërguari i Allahut ﷺ ka thënë:

“Nëna i tha Sulejmanit عليه السلام, i cili ishte i biri i Davud عليه السلام:

-O biri im! Mos fli shumë natën, sepse gjumi i tepërt natën e lë njeriun të varfër në ditën e gjykitimit.” (Ibn Maxha, Ikametu's-Salah, 174)

Drejtuesit duhet tu gjenden pranë të varfërve dhe nevojtarëve. Shërbimi ndaj njerëzve është mjet për fitimin e dashurisë hyjnore. Gjatë udhëtimeve dhe betejave Resulullahu ﷺ, gjendej gjithmonë në krye të myslimanëve dhe të gjithë strehoheshin pas tij. Ndërsa në kthim qëndronte gjithmonë në fund të karvanit, me qëllim që të ndihmonte të dobët që nuk mund të ecnin, duke i hipur ata në pjesën e pasme të samarit dhe duke u lutur për ta. (Ebu Davud, xhihad, 94/2639)

Omeri عليه السلام dilte rrugëve të Medines dhe kontrollonte të gjitha lagjet, madje bënte udhëtime për të kontrolluar edhe qytete të tjera. Gjithmonë kontrollonte gjendjen e popullit, komunikonte me ta dhe interesohet për problemet dhe shqetësime të tyre.

Jusuf Has Haxhib në librin e tij Kutadbu Bilig në lidhje me drejtuesit jep këto këshilla:

“Nëse në vend mbetet një person i uritur, në ditën e gjykimit Allahu do të pyes ty, prandaj ki kujdes”

“O prijës! Ti sot je një mjek kurse populli është në rolin e një të sëmuri. Disa janë në vështirësi dhe të palumtur, disa janë të varfër dhe në mjerim, disa janë të uritur dhe të rrënuar. Ilaçi i gjithë këtyre je ti. Ti bëhu mjeku i tyre, jepi ilaçin dhe mjekoji. Nëse ti nuk i mjekon është një fatkeqësi e madhe për popullin dhe për ty.”

“Thelbi i drejtimit është vigjilenca dhe matura. Me këto fiton dhe arrin çfarë të duash.”

“Mos i jep post drejtues të pangopurit. Ai do të prishë gjithë rregullin dhe rendin.”

“Mos kërko përfitimin tënd, por mendo dobinë e njerëzve. Përfitimi jot është në përfitimin e popullit.”

rie, populli duhet të jetë i lumtur. Që të jetë populli i lumtur duhet të punosh për mirëqenien e tij.”

“Krijë një sistem që të sigurojë qetësinë dhe sigurinë e popullit në mënyrë që të fitosh lutjet e tij.”

“Barrën e të pasurve mos ia ngarko klasës së mesme. Sepse nëse prishet gjendja e klasës së mesme prishet gjithë sistemi. Por as barrën e klasës së mesme mos ia ngarko të varfërve sepse të varfrit rrënohen nga uria. Nëse klasa e varfër bëhet e mesme dhe klasa e mesme e pasur i gjithë vendi arrin mirëqenie.”

“Ministri dhe komandanti i ushtrisë janë shumë të rëndësishëm, në njërin gjendet lapsi kurse në tjetrin gjendet shpata. Vendi mund të merret me shpatë por ai mund të mbahet vetëm me laps.”

“O prijës! Mos bëj saraj sepse shtëpia jote është gati nën tokë. Sarajet do të mbesin këtu mbi tokë kurse ti do të vuash nën tokë.”

Pra drejtuesi duhet të punojë për t’u pajisur me të gjitha virtytet. Ai duhet të distan-

cohet fort prej koprracisë, ai duhet të jetë sa më bujarë. Sepse koprraci bën një jetë të varfër kurse në botën tjetër jep llogari si një i pasur. Drejtuesi nuk duhet të jetë i ashpër, mizor dhe tiran me njerëzit. Ai duhet të kuptojë gjuhën e popullit dhe të sillet me butësi dhe mirësjellje me ta.

Tablo të virtytshme

Hudhejfe ﷺ, tregon:

Një ditë shkova te Omeri ﷺ. Ai ishte ulur mbi një trung në shtëpi dhe po fliste me veten i shqetësuar. Iu afrova dhe i thashë:

“Çfarë të shqetëson, o Emiru'l-Mu'minin?”
Ai më tregoi dorën duke më thënë: “Ja, kjo!”
Në këtë mënyrë u shpreh se kishte frikë se mos kishte bërë punë të gabuara ndërkohë që ishte udhëheqës. Unë i thashë:

“A kjo po të shqetëson? Për Zotin, nëse të shohim se bën diçka të gabuar, të rregullojmë (të tregojmë rrugën e drejtë).” Ai më pyeti:

“Pash Allahun, përveç të Cilit nuk ka zot tjetër, a do të ma tregosh me të vërtetë rrugën

e drejtë nëse bëj ndonjë gjë të gabuar?” Unë iu përgjigja:

“Pasha Allahun, përveç të Cilit nuk ka zot tjetër, do të ta tregojmë rrugën e drejtë kur të shohim ndonjë veprim të gabuar prej teje.”

Ai u gëzua shumë për këtë dhe tha:

“Falënderimi i takon Allahut që ka sjellë në ekzistencë njerëz ndërmjet jush dhe sahabëve të Muhamedit ﷺ, të cilët do të ma tregojnë rrugën e drejtë kur të shohin ndonjë veprim të gabuar prej meje.” (Ibn Ebi Shejbe, Musannef, VIII, 154.)

Omeri ﷺ thoshte shpesh “Njeriu që dua më shumë është ai që më tregon mangësitë e mia” (Suyuti, Tarihu'l-Hulefa, s. 130)

Kur Omeri ﷺ, i urdhëronte apo i ndalonte njerëzit për diçka, pikësëpari ai fillonte nga familja e tij. Ai e mblidhte familjen dhe u thoshte:

“Unë e kam ndaluar këtë dhe këtë!.. Njerëzit do t’ju vëzhgojnë siç vëzhgon zogu grabitqar mishin. Nëse ju e shkëlpi këtë ndalesë,

edhe ata do ta shkelin. Nëse ju ruheni dhe qëndroni larg, edhe ata do të veprojnë ashtu. Betohem në Allahun se, nëse dikush prej jush nuk i bindet kësaj ndalese për shkak të afërsisë që ka me mua, unë do ta ndëshkojë më tepër atë! Tani, kush të dëshirojë le ta veprojë, kush të dëshirojë le të ruhet!” (Ibnu'l-Xheuzi, Menakib, fq. 266.)

Omeri رضي الله عنه, si gjithmonë kishte dalë sërish një natë për të kontrolluar gjendjen e myslimanëve. Në dalje të Medines pa një tendë. Një ditë më parë kjo tendë nuk ishte dhe dukej qartë se sapo ishte ngritur. Kur u afrua dëgjoi zërin e përvajshëm të një gruaje. U afrua dhe pa përpara çadrës një burrë që ishte ulur me krahët mbërthyer rreth gjunjëve. I dha selam dhe e pyeti:

“Kush jeni?”

Burri iu përgjigj:

“Jam një burrë nga shkretëtira. Kam ardhur të takohem me prijësin e besimtarëve. Do t'i kërkoja të më ndihmonte.”

“Ç’është ky zë që vjen nga brenda?”

“Allahu të mëshiroftë! Shko shiko punën tënde!”

“Për mua ka shumë rëndësi, ç’është ky zë?”

“Është zëri i gruas sime që po lind.”

“A ka njeri pranë?”

“Jo.”

H. Omeri u nis menjëherë e shkoi në shtëpi. Ai i tha bashkëshortes së tij, Ummu Kulthumit e cila ishte vajza e Aliut ﷺ:

“Allahu Teala të ka sjellë te këmbët një sevap shumë të madh. A dëshiron ta fitosh atë?”

“Çfarë është?”, pyeti ajo.

“Një grua e shkretë po lind krejt e vetme.”
Ajo i tha:

“Shkoj nëse dëshiron.”

Kështu, Omeri ﷺ, i tha:

“Atëherë merr me vete gjerat që të nevojiten, kurse mua më jep pak vaj dhe miell për ushqim.”

Omeri ﷺ, mori në shpinë gjërat e duhura dhe i tha bashkëshortes së tij:

“Eja, të shkojmë.”

Kur erdhën te tenda, i tha:

“-Hyr brenda te gruaja.”

Kurse ai vetë u ul jashtë pranë burrit. Ndezi një zjarr dhe vendosi sipër tij tenxheren. Filloi t'i frynte zjarrit... Tymi i përshkonte mje-krën. Sapo Omeri kishte gatuar ushqimin, lindi edhe fëmija. Rreth e rrotull u dëgjua zëri i një foshnje të pafajshme.

Ummu Kulthumi tha:

“O prijësi i besimtarëve! Përgëzoje shokun tënd se u bë me djalë.”

Kur dëgjoi fjalën “prijësi i besimtarëve”, beduini u tmerrua dhe filloi të mbrapsej nga madhështia e Omerit ﷺ.

“Qëndro aty ku je!”, i tha Omeri ﷺ. Pastaj mori tenxheren, e vendosi përpara hyrjes së tendës dhe i tha bashkëshortes së tij:

“Ushqeje gruan!” Pasi ushqeui të sëmurën,

Ummu Kulthumi ؓ, e nxori tenxheren dhe e vendosi përsëri në hyrje të çadrës.

Omeri ؓ u ngrit, mori tenxheren, ia vendosi përpara burrit dhe i tha:

“Haje ushqimin, sepse ke qëndruar gjithë natën i uritur dhe pa gjumë.”

Pastaj i thirri bashkëshortes së tij:

“Eja të ikim!”

Kurse burrit i tha:

“Nesër eja dhe të të plotësojmë nevojat që ke.”

Të nesërmen burri erdhi te Omeri ؓ dhe ai ia plotësoi kërkesat dhe e përcolli me dhurata. (Ibnu'l-Xhevzi, Menakib, fq. 95-96.)

Një ditë Ahnef ibn Kajsi ؓ, kishte ardhur te Omeri ؓ bashkë me një delegacion nga Iraku. Ishte një ditë shumë e nxehtë. Omeri kishte vënë një përparëse dhe po preokupohej me njërën nga devetë e zekatit, duke e vajosur atë. Kur i pa ata, tha:

“Ahnef, hiqe rrobën që ke sipër dhe më ndihmo, sepse ajo është deve zekati. Te ajo është haku i jetimëve, grave të veja dhe skamnoreve.”

Njëri prej tyre tha:

“Allahu të faltë, o prijësi i besimtarëve! Sikur të urdhëroje ndonjë nga sklleverit që ta bënte këtë punë, a nuk bën?!”

Omeri رضي الله عنه, dha këtë përgjigje të bukur:

“O filan, kush mund të jetë skllav më i mirë se Omeri dhe Ahnefi? Meqë ai ka marrë përsipër punët e myslimanëve, atëherë ai është skllav i myslimanëve. Ashtu si një skllav është i singertë ndaj të zotit të tij dhe duhet ta mbajë siç duhet amanetin e tij, në të njëjtën mënyrë duhet të veprojë edhe ai ndaj myslimanëve.” (Ali el-Muttaki, V, 761/14307.)

Transmetohet se Omeri رضي الله عنه, vrapoi dhe u mundua të kapte njërën nga devetë e zekatit që i shpëtoi.

Kur një njeri nga fisi Kurejsh u takua me kalifin, Omer ibn Hattabin, i tha:

“Sillu me butësi ndaj nesh, sepse me të vërtetë zemrat tona janë të mbushura me dinjitetin dhe madhështinë tënde.”

Omeri ﷺ, e pyeti:

“A shikon ndonjë lloj mizorie në sjelljen time?”

“Jo!”, u përgjigj burri i kurejshëve.

Këtë herë Omeri ﷺ, tha:

“Allahu e shtoftë dinjitetin dhe madhështinë time në zemrat tuaja!” (Ibnu’l-Xhevzi, Menakib, fq. 153.)

Omeri ﷺ, ka thënë në lidhje me udhëheqjen:

“Kjo punë mund të kryhet vetëm me një butësi që nuk të shpie në pasivitete dhe me një ashpërsi që nuk të shpie në padrejtësi e tirani.”

Saib ibn Jezidi thotë:

Në vitin e thatësirës pashë Omerin ﷺ të veshur me një rrobë që kishte plot gjashtëmbëdhjetë arna... Ai lutej kështu:

“O Zot! Mos e shkatërro umetin e Muhamedit ﷺ, për shkakun tim!” (Ibn Sa’d, III, 320.)

Pasi falte namazin e një xhenazeje, Omeri ﷺ, lutej:

“O Zot! Robi yt është ndarë nga kjo botë dhe ua ka lënë atë të gjallëve. Ai ka nevojë për Ty, kurse Ti nuk ke nevojë për të. Kur ishte në këtë botë, dëshmonte se nuk ka zot tjetër përveç Allahut dhe se Muhamedi është Robi dhe i Dërguari Yt. O Zot! Falja mëkatet dhe bashkoje atë me Pejgamberin!” (Ibn Ebi Shejbe, Musannef, VII, 126.)

Përsëri një herë Omeri ﷺ pasi kreu haxhin e fundit, bëri në Ebtah një grumbull me gurë të vegjël. Shtroi një anë të rrobës sipër grumbullit me gurë dhe pasi ngriti duart nga qielli, u lut:

“O Zot! Jam plakur, fuqia më ka shterur, populli është shtuar dhe është përhapur në çdo anë. Më merr pranë Teje përpara se të kem kryer ndonjë gabim dhe të kem rënë në neglizhencë!” (Muvatta’, Hudud, 10; Hakim, III, 98/4513.)

Një grup tregtarësh u vendosën të bujnin në periferi të Medines. Omeri ﷺ, i tha Abdurrahman ibn Aufit:

“Nëse mundesh, eja të bëjmë roje tek karvani që të mos i shqetësojnë hajdutët!” Kur Abdurrahmani ﷺ, pranoi, ata bënë rojë gjatë gjithë natës përreth grupit të tregtarëve. Ndërkohë falën namaz nafile aq sa e kishte caktuar Allahu Teala.

Në një moment Omeri ﷺ, dëgjoi një të qarë fëmije. Shkoi në drejtimin nga vinte zëri dhe i tha nënës së fëmijës:

“Ki frikë Allahun dhe sillu mirë me fëmijën tënd!” Më pas u kthye sërish te vendi ku ndodhej. Pak më vonë dëgjoi përsëri fëmijën të qante. Shkoi dhe i tha sërish nënës së fëmijës të njëjtat fjalë. Drejt fundit të natës e dëgjoi përsëri zërin e fëmijës tek qante dhe pasi shkoi sërisht te nëna e fëmijës, i tha:

“Të të vijë turp! Sa nënë e keqe që je! Çfarë ka ai fëmijë që ka qarë që në mbrëmje e nuk ka ditur të pushojë?!”

Nëna e fëmijës iu përgjigj:

“O rob i Zotit, më ke mërzhitur gjithë natën. Po mundohem ta ndaj fëmijën nga gjiri, kurse ai këmbëngul të pijë.”

Omeri عليه السلام, e pyeti:

“Përse po e ndan?”

Gruaja i tha:

-Sepse kalifi Omer u jep asistencë vetëm fëmijëve që u është ndërprerë qumështi.

-Sa muajsh është fëmija?

-Kaq muajsh.

-Allahu të dhëntë mirësi! Mos u ngut ta ndash atë nga gjiri!

Koha e namazit të sabahut kishte ardhur. Omeri عليه السلام, po i falte namazin xhematit, por ngaqë qante, njerëzit nuk e kuptonin se çfarë po këndonte. Pasi dha selam, tha:

“Turp të ketë Omeri! Kush e di se sa fëmijë privuar?!” Pastaj urdhëroi një tellall dhe shpalli: “Mos u ngutni t’i ndani fëmijët tuaj nga gjiri, sepse çdo fëmije që lind si mysliman, do t’i lidhet asistencë. Më vonë e dërgoi këtë urdhër në të gjitha krahinat islame. (Ibn Sa’d, III, 301; Ibnu’l-Xhevzi, Menakib, fq. 77.)

Omeri ﷺ interesohej për jetën dhe problemet edhe të njerëzve jashtë Medines. Ai shpesh dilte nëpër udhëtime jashtë Medines për të kontrolluar gjendjen e muslimanëve. Në ndërgjegjen e tij ishte mbrujtur fort përgjegjësia. Një herë pati thënë: “Nëse një dele në breg të lumit Tigër bie në ujë e mbytet, Allahu do t’i kërkojë llogari Omerit.” “Çfarë ke bërë sot për Allahun, o Omer?”. Omeri ﷺ dëshironte t’i vizitonte të gjitha qytet islam por jeta nuk i mjaftoi. Ai ndërroi jetë si dëshmorë.

Omeri Ibn Abdulazizi pasi u shpall Kalifi nuk pranoi të hipte mbi kuajt e zbukuruar për ceremoninë dhe gjithashtu nuk pranoi të qëndronte në sarajet e kalifatit por në shtëpinë e vet private.

Sapo shkoi në shtëpi thirri bashkëshorten dhe i tha:

Nëse dëshiron të jetosh me mua, të gjitha stolitë që ke jepja thesarit të shtetit. Për sa kohë që i ke ato, unë nuk mund të jetoj me

ty... Ti si bashkëshorte e Kalifit duhet të jesh shembull për të gjithë gratë e ymetit.

Bashkëshortja e çoi në vend dëshirën e tij duke ia dhuruar të gjitha stolitë thesarit të shtetit, përveç kësaj i dhuroi të varfërve dhe jetimëve 50.000 monedha ari. Të gjitha shërbëtoret i liroi nga detyra dhe në këtë mënyrë bëri një jetë krejtësisht normale si gjithë njerëzit e tjerë.

Të gjitha punët i bënte me vetëdijen e plotë se do të jepte llogari për të gjithë në ditën e kiametit. Zemra i dridhej nga devotshmëria kurse ndërgjegjja e tij ishte vazhdimisht në një gjendje llogaridhënie. Ai e ndjente fort përgjegjësinë që kishte, një ndër rastet që tregon ndjenjën e thellë të përgjegjësisë së tij është edhe kjo ngjarje:

Bashkëshortja e tij Fatimja tregon: Një ditë shkova pranë tij, e gjeta të ulur mbi sexhade kurse kokën e kishte mbështetur mbi duar dhe në këtë gjendje të thellë meditive qante pa pushim, lotët i njomnin faqet.

E pyeta se çfarë kishte?

Ktheu kokën lehtë dhe tha:

“Fatime! Kam marrë mbi vete barrën më të madhe të këtij ymeti. Ka njerëz që janë të uritur, të varfër, të sëmurë, nevojtar, jetimë, gra të veja, njerëz që iu është bërë padrejtësi, robër lufte në vendet armike, të moshuar dhe shumë të tjerë të cilët kur i mendoj më shtyp presioni i barrës së madhe që kam mbi vete. Ndërgjegjja nuk më gjen qetësi. Nëse Allahu më merr në llogari në ditën e gjykimit dhe nëse Profeti ﷺ më qorton për këtë si do të përgjigjem unë?!.” (Ibn-i Kethir, el-Bidaje, IX, 208)

Bashkëshortja e tij, Fatimja e vazhdon fjalën e saj duke u shprehur:

“Ibadeti i tij ishte aq sa i juaji. Vetëm se natën në shtrat kishte një gjendje të atillë që, për shkak të meditimit rreth frikës ndaj Allahut dhe llogarisë në ditën e gjykimit, zemra fillonte t’i rrihte fort. Ai përpëllte si një zog që ka rënë në ujë dhe që mbahet në dorë. Unë nuk i rezistoj dot kësaj gjendjeje të tij. Andaj ia hidhja jorganin sipër dhe thosha me vete:

“Ah sikur të mos na ishte dhënë neve përgjegjësia e udhëheqjes! Ah sikur largësia ndërmjet nesh dhe asaj detyre të ishte sa largësia ndërmjet diellit dhe tokës!”

Disa nga porositë orientuese të Sheh Edebaliut për Osman Gaziun dhe gjithë burrat e shtetit janë:

“O bir!

Ti je bej, princ, dhe, pas kësaj, zemërimi na takon neve, butësia, ty; prekja në zemër, neve, fitimi i zemrave, ty; akuza për faj, neve, pranimi, ty; dobësia, vetëmashtrimi, neve, mirëkuptimi, ty; ngatërresat, përfytjet, mosmarrëveshjet, neve, drejtësia, ty; syri i keq, goja sa një çorape, vlerësimi i padrejtë, neve, falja, ty!..

O bir!

Pas kësaj, përçarja na takon neve, pajtimi, ty; përtacia, neve, tërheqja e vërejtjes, inkurajimi, formimi ynë, ty!..

Ngarkesën e ke të rëndë, punën, të vështirë, fuqinë, të lidhur për një qimeje... Allahu të qoftë ndihmëtar! Princërisë t'i dhëntë bekim! Ta bëftë të dobishme në rrugën e të Vërtetës! Dritës t'i dhëntë shkëlqim! Ta bëftë dritën të të shkojë larg, shumë larg! Të dhëntë fuqi ta mbash barrën, të dhëntë mendje dhe zemër që të të mos rrëshqasë këmba!

Ti dhe shokët e tu, me shpata, kurse urtët si ne, me mendime, ide dhe lutje, duhet t'ia hapim rrugën asaj që na është premtuar, duhet ta pastrojmë rrugën e zënë!

O bir!

Je i fortë, i fuqishëm, i mençur dhe i gojës, por, po s'dite ku dhe si t'i përdorësh këto, të merr me vete era e mëngjesit dhe të hedh tutje, zemërimi dhe egoja bëhen bashkë dhe ta humbin mendjen, prandaj duhet të jesh gjithmonë i duruar, i vendosur dhe zotërues i vullnetin tënd!..

Durimi është shumë i rëndësishëm. Një bej, një princ duhet të dijë të durojë! Lulja s'mbin para kohe. Dardha e pabërë s'hahet;

edhe në u ngrëntë, të ngec në grykë! Edhe shpata pa dije është krejt si dardha e pabërë!

Populli yt le të jetojë si di. Mos ia kthe shpinën atij! Gjithmonë dëgjoja qenien! Është kjo dije, kjo vetëdije që edhe e drejton popullin, edhe e mban gjallë!

O bir!

Njerëzit ekzistojnë; lindin kur zbardh e vdesin kur këndohet ezani i mbrëmjes!

Bota s'është aq e madhe sa ç'ta shohin sytë ty. Të gjitha fshehtësitë dhe të paditurat do të dalin në dritë të ditës vetëm me anë të virtyteve dhe drejtësisë tënde!

Ki respekt për nënën dhe babanë dhe dije se begatia është me të mëdhenjtë!

Në këtë botë, po qe se e humb besimin, ndërsa je i blertë, thahesh, kthehesh në shkretëtirë!

Bëju syhapur! Mos e merr mbi vete çdo fjalë! Pe, mos e trego; e dite, mos e thuaj! Atje ku të duan, mos shko shpesh, aq sa të

bëhesh i mërzitshëm, se të tronditet afërsia dhe vlera!

Për tre lloj njerëzish të të vijë më keq: për të diturin që ndodhet mes injorantëve, për atë që ka qenë i pasur e ka rënë në varfëri dhe për atë që ka qenë i respektuar dhe e ka humbur respektin!..

Mos harro se ata që ndodhen sipër nuk janë aq në siguri sa ata që ndodhen poshtë!

Mos ki frikë nga lufta kur ke të drejtë! Ta dish se kalit më të mirë i thonë dorë, kurse trimit më të mirë, trim i çartur!

Fitorja më e madhe është ta njohësh vetveten, ta njohësh se kush je! Njeriu është armik i vetvetes, kurse ai që e njeh vetveten, është mik i vetvetes!

Atdheu s'është malli i atij që e qeveris, i cili mund ta ndajë me të bijtë dhe vëllezërit! Atdheu i takon vetëm atij që e drejton dhe e qeveris. Pastaj i takon tjetrit që vjen në vend të tij pas vdekjes. Etërit tanë që u vetëgënjyen dikur, e ndanë, sa qenë gjallë,

shtetin, mes djemve dhe vëllezërve, prandaj nuk jetuan dot vetë e nuk e mbajtën dot gjallë atë! (Kjo porosi e ka mbajtur gjallë 600 vjet shtetin osman)

Po u ul njeriu një herë, e ka të vështirë të ngrihet nga vendi. Po s'levizi nga vendi, mpihet. Po u mpi, fillon të llo-motisë, llo-motitja kthehet në thashetheme. Dhe po filloi llo-motitja, tjetri prishet, miku bëhet armik, armiku kthehet në lugat...

Vjen një ditë që njeriun ta lënë fuqitë, por dija i mbetet. Drita e dijes hyn edhe përmes syve të mbyllur dhe i jep njeriut dritë!

Kafsha ngordh, i mbetet samari; njeriu vdes, i mbetet vepra. Nuk duhet qarë pas atij që ikën, por pas atij që nuk lë gjë pas. Puna duhet vazhduar aty ku e ka lënë ai që iku!

Nuk e dua luftën, nuk më pëlqen të derdh gjak, megjithatë, e di se shpata duhet të ngrihet e ulet, por kjo ngritje-ulje duhet bërë për hir të jetës, për ta mbrojtur jetën.

princi nuk është më i madh se atdheu! Lufta nuk bëhet vetëm për princin!

Nuk kemi të drejtë të rrimë, të pushojmë, sepse kohë s'kemi, koha që kemi në dorë është fare pak!..

Vetmia është e frikacakut, por bujku që e di se kur vjen koha e të mbjellave, nuk pyet tjetërkënd. Edhe sikur të mbetet i vetëm! Mjafton që ta dijë se toka është bërë për t'u mbjellë!

Dashuria duhet të jetë baza e çështjes për të cilën përpigemi e luftojmë, kurse dashuria është te heshtja. Nuk dashurohet me të bërtitur! As me të dukur!..

Ai që nuk e njeh të kaluarën, nuk mund ta njohë as të ardhmen! Osman, njihe mirë të kaluarën që ta shkelësh saktë në të ardhmen! Mos harro nga ke ardhur që të mos e harrosh ku ke për të shkuar!..”

Kur Osman Gazit iu afrua vdekja, i bëri me shenjë Orhanit dhe e uli pranë vetes. Pastaj ua njoftoi të pranishmëve se kishte caktuar si

zëvendës pikërisht Orhan Gazin. Ai i urdhëroi të bijtë dhe komandantët t'i bindeshin dhe t'i jepnin besën Orhan Gaziut. Pastaj i bëri Orhan Gaziut porositë dhe vërejtjet që do të përbënin bazat e shtetit osman:

“O bir, porosia ime e parë për ty është që të mos kryesh ndonjë veprim ose punë jashtë urdhrit të Allahut! Atë që s’e di, pyete dhe mësoje nga ata që dinë! Mos u nis të bësh një punë që s’e njeh mirë! Mos ua lër mangët ushtarëve pagesën dhe mirësinë! Dije se njeriu është rob i mirësisë!

O bir, **punët e fesë merri para së gjithash**, sepse sigurimi i zbatimit të një farzi (detyrimi fetar) bëhet shkak për fuqizimin e fesë dhe shtetit! Prandaj mos e lër mangët respektin ndaj dijetarëve të fesë dhe plotësimin e të drejtave të tyre që punët e sheriatit të ecin në rregull!

Ku të dëgjosh se ndodhet ndonjë dijetar, interesohu për të, tregohu i mirë e i butë me të! **Por kurrë mos i afro në punët e shtetit ata që s’kanë zell fetar, që bëjnë jetë të ulët dhe pa përvojë, sepse**

kush nuk ka frikë Krijuesin, nuk tregon mëshirë për krijesën!

Qëndro jashtëzakonisht larg nga dhuna, padrejtësia dhe sajimi i zakoneve të reja, të panjohura në fe, që të mos të zvarrisin drejt shembjes!

Dije se detyra jonë është rruga e Allahut, po ashtu, synimi ynë është ta mbajmë gjallë dhe ta jetojmë fenë e Tij!

Kauza jonë nuk është një çështje e zbrazët dhe heroizmi, por lartësimi i Fjalës (fesë) së Allahut! Pra, gëzoma shpirtin duke mos e braktisur xhihadin, luftën në rrugën e Allahut!

O bir, kush nga familja ime largohet nga rruga e drejtë dhe drejtësia, mbettë ditën e rilindjes pa ndihmën dhe ndërmjetësimin e Profetit tonë ﷺ!

O bir, qëndroju gjithmonë i besës njerëzve besnikë që e shpenzojnë jetën në shërbimet shtetërore për pëlqim të Allahut (xh. xh.)! Kujdesu për ta! Dhe mbroju familjet pas vdekjes së tyre!

**Respektoji, shpërbleji dhe bëju mirësi
dijetarëve të shquar (salih) e të virtyt-
shëm që i japin forcë shpirtërisht shtetit.
Po qe se dëgjon që në një shtet tjetër
ndodhet një dijetar i pjekur, një arif² apo
veli³, ftoje në vendin tënd me delikatesë
dhe madhërim që punët e fesë dhe shte-
tit të të orientohen me anë të begatisë
dhe ndihmës së tyre!**

Kurrë mos u bëj krenar për ushtrinë dhe
pasurinë tënde! Merr mësim nga gjendja
ime e tanishme që jam si një milingonë
e pafuqishme! Unë që m'u dhanë shumë
favore të Allahut (xh.xh.) pa qenë i denjë
për to!

Edhe ti ec në rrugën time! Kujdesu për
të drejtën e Zotit dhe robve! Mjaftohu me
të ardhurat e tua nga thesari i shtetit! Mos
bëj shpenzime të tjera veç nevojave të do-

2. Arif: Koncept i tasavufit që karakterizon mistikun musulman që ka mbërritur pjekurinë më të lartë në edukimin mistik duke arritur gradën më të lartë të njohjes.
3. Veli: Koncept i rëndësishëm i tasavufit. Ky term përdoret edhe në Kuran. Veli është besimtari me gradë të lartë shpirtërore që gëzon një vend të veçantë tek Allahu (xh. sh.) për shkak të devotshmërisë së tij.

mosdoshme të shtetit! Brezi që ka për të ardhur pas teje, të të marrë shembull për vete! Mos i hap shteg padrejtësisë dhe dhunës, ji gjithmonë i drejtë e i matur! Në të gjitha punët e tua mbështetu te Allahu, prej Tij kërkoje ndihmën, Atij lutiu!”

Mehmet Çelebiu konisderohet themeluesi i dytë i perandorisë Osmane. Është shumë domethënëse porosia e fundit që u bëri këshilltarëve, i rënë në shtratin e vdekjes tha:

“Dërgojini menjëherë urdhër djalit tim të madh, Muratit, që të vijë se unë s’kam për të shpëtuar dot tashmë nga ky shtrat. Po qe se vdes para se të vijë Murati, kurrësesi mos ia thoni kujt vdekjen time, përndryshe gjithë vendi përfshihet në përleshje dhe fillon përsëri të rrjedhë si lumë gjaku vëllazëror!...”

Sulltani i madh, i pajisur me një përgjegjësi të tillë hyjnore, kur vdiq ishte shumë i ri. Sipas porosisë që kishte lënë, kufoma iu ruajt gjersa erdhi i biri, domethënë. Kështu, ky sovran i cili i shërbeu shtetit dhe kombit

edhe me kufomën e vet, madje, e bëri këdo ta vlerësonte se ç'mbret i bekuar që ishte!

Bajaziti II në një mbledhje të Këshillit të Lartë, i vetëdijshëm për përgjegjësinë e rëndë që mbante, ua pati tërhequr vëmendjen kështu vezirëve:

“Pashallarë! Është jashtë çdo diskutimi se nesër, në ditën e kiametit dhe ringjalljes, do të më kërkohet llogari për të gjitha qëndrimet dhe veprimet e njerëzve që kam nën urdhër! Po dëgjoj se keni shpikur në portën time një sërë mënyrash që janë të huaja për Islamin! A e dini se, duke vepruar kështu, s'më lini vend për t'u shtrirë në jetën tjetër? Si do të jap llogari unë në ditën e ringjalljes? Bëhuni të mençur dhe mos kryeni kurrsesi ndonjë akt të kundërt me pëlqimin hyjnor!”

Ndërsa kufoma e Ligjvënësit zbritej në varr, sollën një arkë të vogël që deshën ta shtien në varr pranë kufomës **si porosi të**

tij. Shehulislami Ebussuud Efendi ndërhyri. Ai bëri të ditur se nuk lejohej që një send i çmuar të varrosej së bashku me kufomën. Por kur i thanë se këtë udhëheqësi e kishte lënë me porosi një ditë më parë, shehulislami e hapi arkën për të parë se ç'kishte brenda dhe u përball me fetvatë që i kishte pas dhënë vetë Ligjvënësit! I shtangur nga habia, shehulislami tha me lot në sy:

“Ti e shpëtove veten, o udhëheqës i madh! Po ne, ç’do të bëjmë nesër në ringjallje?”

Gjatë gjithë jetës, Ligjvënësi i kishte marrë fetvatë me shkrim dhe pastaj kishte vepëruar!

Në kohën kur Kalaja Ozi ra në duart e armikut dhe populli i saj u ther me shpatë, Sulltani Osman, Abdulhamid Hani i I., i hidhëruar jashtë mase, tha:

“Sa keq! Bijtë e mi ushtarë dhe populli im janë copëtuar!”

Më pas, nga hidhërimi i madh, ai u paralizua dhe vdiq.

Kjo ngjarje është një shfaqje shembullore e ndjenjës së thellë të përgjegjësisë së një besimtari. Sa madhështore është ndjenja e besimit që e bëri atë sulltan të vajtonte dhe t'i treste zemrën aq sa i kushtoi edhe jetën!

Një person kishte blerë një kalë. Kali megjithëse dukej i fortë dhe i ri pas tre ditësh ngordhi. Blerësi mendoi se shitësi mund të ushqente armiqësi ndaj tij prandaj arriti në përfundimin se kafsha do të ishte helmuar qëllimisht disa ditë më parë. Shkoi tre ditë rresht tek kadiu por nuk e gjeti aty. Për të mos humbur kohë e dërgoi tek veterineri. Informacioni që mori prej veterinerit e përforcuan më tepër mendimin e tij për helmimin e kalit. Shkoi përsëri tek kadiu të cilin kësaj radhe e gjeti në vendin e punës. Ia paraqiti çështjen kadiut. Kadiu i tha përse nuk erdhe direkt tek unë por ke shkuar para tek veterineri?

-Kam ardhur tre ditë rresht por nuk të kam gjetur, u përgjigj burri.

E vërtetë nuk kam qenë këtu sepse më pati vdekur nëna...

Pastaj urdhëroi sekretarin të shkruante:

“Dëmshpërblimin për kalin do ta paguajë kadiu sepse nuk është gjendur në vendin e punës.”

Drejtimi është një përgjegjësi shumë e madhe, ajo është si një thikë me dy tehe. Drejtuesi është përgjegjës direkt për çdo person që ka nën përgjegjësi. Nga kjo pikëpamje drejtimi nuk duhet të jetë diçka e lakmuar por në rast se nuk ka njerëz të aftë për ta marrë përsipër këtë detyrë atëherë duhet pranuar dhe kryer me një përgjegjësi të madhe.

Për të shmangur rënien në padrejtësi drejtuesi duhet që vazhdimisht të meditojnë mbi vdekjen dhe të kujtojnë gjykimin në botën tjetër.

Këshilla e Fajdal ibn Ijad për Harun Reshidin duhet mbajtur gjithmonë në mendje:

“Në ditën e gjykitit para Zotit dhe njerëzve do të jesh vetëm ti. Atë ditë ndërsa të gjithë japin llogari për veprat e veta individuale ti do të japësh llogari për gjithë ymetin.” (Ebu Nuajm, Hilje, VI, 380; Bejhaki, Şuab, VI, 35)

Omeri رضي الله عنه i cili ishte shembulli i përsosur i drejtësisë, në prag të vdekjes që shprehur se nuk shpresonte shpërblim nga kjo punë, do të mjaftonte sikur të mos merrem në llogari për këtë detyrë. Kjo pra është vetëdija e përgjegjësisë nga ana e një personaliteti të mbrujtur me edukatë dhe moral islam...

Të jesh në një gjendje me Kuranin Fisnik

Kurani fisnik është një udhërrëfyes që u tregon njerëzve rrugën e drejtë, është mëshirë për besimtarët dhe shërim për sëmundjet që gjenden në zemër. Në të njëjtën kohë, ai është nxjerrës i njerëzve nga errësira në dritë me lejen e Zotit, si dhe një udhëzues hyjnor që të afron te Allahu Teala.

Kurani Fisnik është një urdhër hyjnor i cili tregon qëllimin e krijimit të krijesave dhe urtësinë e ekzistencës së njeriut dhe që urdhëron të ndjekim një jetë të përshtatshme me sistemin hyjnor në gjithësi. Allahu thotë:

“Allahu e shpalli fjalën më të mirë, librin, të ngjashëm në mrekulli, (me këshilla dhe dispozita) të përsëritura herë pas here

që prej dëgjimit të tij rrënoqethen lëkurat e atyre që e kanë frikë Zotin e tyre, pastaj me përkujtimin e Allahut u qetësohen lëkurat dhe zemrat e tyre. Ky (libër) është udhëzim i Allahut, me të udhëzon atë që do. Atë që e humb Allahu, nuk ka kush ta udhëzojë.”

(ez-Zumer, 23)

Ky ajet fisnik tregon se si duhet të jenë marrdhëniet tona shpirtërore me Kuranin Fisnik.

Dëshmia e gradës sonë të devotshmërisë është kultura jonë e Kuranit Fisnik. Nëse Kurani është kultura jonë, shfaqet edhe morali i Kuranit, që përbëhet nga singheriteti në adhurim, bukuria në sjellje dhe ndjeshmëria shpirtërore.

Kurani Fisnik është urtësia më e fortë ku njerëzit mund të mbështeten, urësi të cilën Allahu ua ka dhënë atyre që duan të fitojnë kënaqësinë e Allahut, të shpëtojnë nga të këqiat dhe nga ndëshkimi i përhershëm. Ata që mbahen te kjo urësi, shpëtojnë, lartësohen dhe nderohen. Ndërsa ata që e lënë atë, poshtërohen, nënçmohen dhe largohen nga rruga e drejtë.

Kurani Fisnik është një sofër gostie shpirtërore që Allahu Teala ka përgatitur për të nderuar robërit e Tij. Ata të cilët marrin pjesë në këtë gosti dhe iu përgjigjen kështu thirrjes së Zotit, shijojnë mirësitë e pafundme që u japin qetësi, gëzim dhe lumturi.

Vlera dhe nderi i vërtetë i njeriut është veprues me ligjet e Kuranit dhe i plotë me moralin e tij. Domethënë, njeriu arrin nderin dhe vlerën kur të kthehet te urdhërat hyjnore, te begatia dhe ndjenja shpirtërore e Kuranit. Zoti na urdhëron që jetën dhe ndodhitë t'i meditojmë nëpërmjet logjikës së Kuranit, duke e konceptuar Kuranin Fisnik ashtu siç duhet, sepse është e nevojshme që mendjen tonë, e cila është shkaku i lumturisë por edhe i skamjes, ta drejtojmë kah përmbajtja e shpalljes.

Sikur të mos ishte dera e meditimit që Kurani Fisnik ka hapur për ne, do të ishim të mangët në konceptimin dhe shprehjen e shumë të vërtetave. Nisur nga kjo, lodhja e mendjes mbi përmbajtjen e pafundme të Kuranit, do të bëjë të mundshme zbulimin e shumë rrugëve të hajrit.

Për të mësuar moralin e Islamit ashtu siç duhet, është e nevojshme të jemi në një gjendje me Kuranin Fisnik dhe të përkushtohemi më shumë në të.

Në hadithet fisnike thuhet:

“Kushdo prej jush që dëshiron t’i lutet Zotit dhe të takohet me Të, le të lexojë Kuran me qetësi shpirtërore.” (Sujuti, I, 13/360)

“Lexoni Kuran, sepse në ditën e gjykimit Kurani do të jetë ndërmjetësues për ata që e lexojnë.” (Muslim, Musafirin, 252, 253; Ahmed, V, 249, 251)

“Kush e lexon Kuranin Fisnik dhe vepron me të, në ditën e gjykimit prindërve të tij i vishet një kurorë. Drita e kësaj kurorë është më e bukur se sa drita e diellit kur bie në një shtëpi të kësaj bote. Atëherë a mund ta mendoni se si mund të jetë drita e atij që vepron vetë me Kuranin Fisnik?” (Ebu Davud, Vitir, 14/1453)

Të jesh në një gjendje me Kuranin Fisnik është një nga punët e devotshme me të cilat Allahu kënaqet. I Dërguari i Allahut thotë:

“Allahu Teala nuk është kënaqur nga asnjë gjë siç është kënaqur nga leximi i Kuranit me zë të lartë me teganni⁷¹ i një pejgamberi zëbu kur.” (Buhari, Fadailu'l-Kuran 19, Teuhid 32; Muslim, Musafirin 232-234)

“Allahu nuk dëgjon asgjë aq sa dëgjon një rob të Tij i cili natën fal dy rekatë namaz (dhe lexon Kuran). Mëshira e Allahut bie mbi robin përderisa ai të jetë në namaz. Robërit kurrë nuk mund të jenë më afër Allahut se sa kur janë në një gjendje me Kuranin.” (Tirmidhi, Fadailu'l-Kuran, 17/2911)

Është informuar se njerëzit të cilët harrojnë suret që i dinë, kanë hyrë në mëkat të madh. Ai i cili nuk ka në zemrën e tij një pjesë nga Kurani, faktikisht është bërë si një shtëpi e shkatërruar.

I Dërguari i Allahut ﷺ thotë:

“Zemrat ndryshken siç ndryshket hekurri.” Sahabët e nderuar pyetën:

“Çfarë është ajo që e pastron atë, o i Dërguari i Allahut?”. I Dërguari i Allahut u përgjigj:

“Është leximi shumë i Kuranit dhe përkujtimi shumë i Allahut.” (Ali el-Muttaki, II, 241)

Përsëri, një ditë i Dërguari i Allahut i këshilloi sahabët e tij:

“Jepjani syve tuaj pjesën e tyre nga adhurimi!”

E pyetën: Kush është pjesa e syve tonë, o i Dërguari i Allahut?” I Dërguari i Allahut ﷺ tha:

“Është shikimi në Kuran, meditimi në atë që ndodhen në të, dhe marrja e mësimit nga imtësitë e tij.” (Sujuti, I, 39)

Në vijim, i Nderuari ynë ﷺ ka thënë:

“Sigurisht që ka nga njerëzit që janë afër Allahut!”

Kur u pyet: “O i Dërguari i Allahut! Kush janë ata?” Ai u përgjigj:

“Ata janë njerëzit e Kuranit, miqtë e Allahut dhe robërit e veçantë të Allahut!”
(Ibn Maxhe, Mukaddime, 16)

hej shumë kur njerëzit, të mbledhur së bashku, lexonin Kuranin dhe përpiqeshin ta kuptonin. Kështu, për ata të cilët veprojnë në këtë mënyrë, ka thënë:

“...Nëse një xhemat mblidhet në një nga shtëpitë e Allahut dhe lexojnë librin e Allahut, e diskutojnë atë ndërmjet tyre dhe mundohen ta kuptojnë e konceptojnë, mbi ta zbret qetësia dhe i mblulon mëshira. Ëngjëjt i rrethojnë. Edhe Allahu Teala i kujton ata në mesin e atyre që gjenden në prani të Tij. Ndërsa atë që e ka lënë punën e mirë, nuk mund ta bëjë të përparojë soji i tij.” (Muslim, Dhikr, 38; Ibn Maxhe, Mukaddime, 17)

Atëherë, për të fituar lumturinë e të dy botërave, duhet ta shtojmë lidhjen tonë shpirtërore me Kuranin Fisnik. Atë duhet ta lexojmë, kuptojmë, duhet ta ndjejmë në zemër dhe duhet të përpiqemi që ligjet e tij t'i zbatojmë me sinqeritet.

Tabllo të virtytshme

I Nderuari ynë ﷺ, e lexonte Kuranin Fisnik ashtu siç duhet, meditonte shumë mbi

kuptimin e tij dhe i zbatonte menjëherë ligjet e tij. E lexonte Kuranin pothuajse me zemër, duke e ndjerë dhe jetuar. Kur e lexonte dhe kur kalonin ajete që flisnin për madhërimin e Allahut, ai e madhëronte Allahun me shprehje si “Subhanallah”. Kur kalonin ajete lutjesh, i lutej Allahut. Kur lexonte ajete që flisnin për kërkimin e mbrojtjes nga Allahu, menjëherë kërkonte mbrojtje nga Ai.

Pejgamberi ﷺ çdo ditë lexonte Kuranin Fisnik në mënyrë të rregullt. Evs ibn Huzejfe رضى الله عنه, i cili gjendej në delegacionin e Fisit Sakif dhe që po vinte në Medine, tregon kështu:

“Një natë pas jacie, i Dërguari i Allahut ﷺ nuk erdhi te ne për një kohë të gjatë. E pyetëm:

-O i Dërguari i Allahut! Përse u vonove për të ardhur te ne? Pejgamberi, i Nderuari ynë tha:

-Ia kam bërë detyrë vetes që të lexoj çdo ditë një hizb (pjesë) nga Kurani dhe nuk desha të vija derisa ta mbaroja këtë.

e nderuar: Si e lexoni Kuranin duke e ndarë në pjesë? Ata thanë:

-Ne e lexonim Kuranin Fisnik (në shtatë pjesë) duke i bërë një hizb tre suret e para, pastaj pesë suret në vazhdim një hizb, pastaj bënin një hizb duke i bashkuar me rradhë shtatë, njëmbëdhjetë dhe trembëdhjetë sure. Më në fund, suret nga sureja Kaf deri në fund i bënim një hizb.” (Ahmed, IV, 9; Ibn Maxhe, Salat, 178)

Abdullah ibn Mes'ud رضي الله عنه transmeton:

Njëherë Pejgamberi ﷺ më urdhëroi:

“O Ibn Mes'ud! Lexo Kuran për mua!”
Unë i thashë:

“O i Dërguari i Allahut! A unë të lexoj Kuran Ty, kur Ty të shpallet ai?”

I Dërguari i Allahut ﷺ tha:

“Më pëlqen ta dëgjoj Kuranin nga diskush tjetër.”

Unë fillova të lexoj suren Nisa. Kur arrita te ajeti fisnik:

“Si do të jetë gjendja e atyre (që nuk besuan) kur ne do të sjellim dëshmitarë për çdo popull dhe ty do të të sjellim dëshmitarë mbi ta (që nuk të besuan)?” (en-Nisa, 41), i Dërguari i Allahut ﷺ tha:

“Mjafton!”

Në atë çast pashë se nga sytë e të të Dërguarit të Allahut po rridhnin lotët si perla.” (Buhari, Tefsir, 4/9; Muslim, Musafirin, 247)

Sa panoramë e bukur kjo në të cilën shfaqet mëshira e të Nderuarit tonë ndaj nesh që jemi ummeti i tij...

Një ditë, kur nëna jonë Aishja u vonua për të shkuar te i Dërguari i Allahut, i Nderuari ynë e pyeti për shkakun. Ajo u përgjigj:

“O i Dërguari i Allahut! Në xhami ishte një burrë, i cili lexonte Kuran. Nuk kam parë njeri të lexojë Kuran më mirë se ai.”, duke e vënë kështu në dijeni se shkakun e vonimit ishte dëgjimi i Kuranit. Pastaj, duke shkuar në xhami, i Nderuari ynë pa se ai person ishte Salim ﷺ. I Dërguari i Allahut u shpreh kështu:

“Falenderimi i takon Allahut i cili i dha ummetit tim një person të tillë!” (Ibn Maxhe, Ikamet, 176; Ahmed, VI, 165; Hakim, III, 250/5001)

Një sahabi e pyeti Profetin ﷺ:

“O i Dërguari i Allahut! Cila punë është më e dashur te Allahu?” I Dashuri ynë i nderuar u përgjigj:

“Vepra (puna) e hal-it dhe murtehil-it).”
Kur sahabinu pyeti:

“-Mirë, kush është hal-i dhe murtehil-i?”.
I Nderuari ynë tha:

“Është ai i cili e lexon Kuranin nga fillimi në fund dhe sa herë ta mbarojë kthehet përsëri në fillim dhe vazhdon leximin.” (Tirmidhi, Kiraat, 11/2948)

Duke u mbështetur në urtësinë për të arritur mirësinë që bëhet fjalë në këtë hadith fisnik, në lutjet e hatmes pas leximit të sures Ihlas, Felek dhe Nas të cilat janë suret e fundit të Kuranit, duke u kthyer përsëri në krye të Kuranit, lexohet sureja Fatiha dhe pesë ajetet e para të sures Bakara. Në këtë mënyrë, kjo

punë e mirë e cila është e pranuar te Allahu, praktikohet menjëherë duke filluar një hatme të re.

I Dërguari i Allahut ﷺ i jepte shumë rëndësi Kuranit Fisnik dhe i donte shumë ashabët që përkushtoheshin në lexim.

Një herë, Pejgamberi ynë i Nderuar do të dërgonte një grup ushtarak që ishte i madh në numër. Ata i urdhëroi të lexojnë Kuran. Secili lexoi nga ajetet e Allahut që i kishte mësuar përmendësh. I Nderuari ynë erdhi pranë sahabiut që ishte më i riu në moshë dhe i tha:

“O filan! Çfarë di përmendësh?”. Ai tha:

“Unë di përmendësh këtë këtë sure dhe suren Bakara!” I Nderuari ynë e pyeti:

“A e di përmendësh suren Bakara?”

Kur mori përgjigjen “Po!”, i Dërguari i Allahut tha:

“Shko, ti je komandanti i tyre, sepse kjo sure pothuajse e përmbledh të gjithë fenë.”

Njëri nga prijësit e xhematit tha:

“O i Dërguari i Allahut! Frika se nuk do ta praktikoj në jetë përmbajtjen e saj, më ka ndaluar që ta mësoj suren Bakara.”

Mbi këtë i Dërguari i Allahut ﷺ tha:

“Mësojeni Kuranin, lexojeni, mësojuani të tjerëve dhe punoni me të, sepse ai që e mëson Kuranin, e lexon dhe punon me të, është si një çantë e mbushur me misk, kundërmimi i të cilit shpërndahet në çdo anë. Ai që e mëson Kuranin dhe flen (e lë shërbimin e Kuranit), është si një çantë e mbushur me misk por që i është lidhur gryka.” (Tirmidhi, Fadailu'l-Kuran, 2/2876)

Kjo ngjarje shfaq gradën e fitimit material dhe edukimit shpirtëror të një personi i cili e lexon dhe e jeton suren Bakara. Përsëri nëpërmjet një hadithi fisnik, i Nderuari ynë ﷺ shfaq përgjegjësinë e besimtarit për të qenë në një gjendje me Kuranin dhe përgjegjësinë në çështjen e mësimit të tij.

Kur mësonin dhjetë ajete nga i Dërguari i Allahut, ashabët e nderuar nuk kalonin në dhjetë ajetet e tjera, pa i kuptuar dhe pa i zbatuar në jetën e tyre urdhërat dhe urtësitë që gjenin në to. Ata punonin me dijen që ishte në Kuran, dhe po ashtu u bënë të përsosur me urtësitë Kuranore. (Ahmed, V, 410)

Hazreti Omeri ؓ ka thënë:

“Suren Bakara e kam plotësuar në dy-mbëdhjetë vjet dhe si falenderim për këtë kam bërë kurban një deve.”

Edhe Abdullah ibn Omeri ؓ, suren Bakara mund ta mbarojë në tetë vjet. (Muvatta, Kuran, 11)

Nëse bëhet për të lexuar, praktikuar dhe mësuar të tjerëve Kuranin, kjo shpreh një vlerë.

Përfaqësuesit e fisit Sakif, të cilët kishin ardhur për t'u takuar me Pejgamberin tonë të Nderuar, Othman ibn Ebi'l-Asin e linin te kafshët e tyre, për shkak se ishte më i riu në moshë. Kur përfaqësuesit ktheheshin te ai

dhe kur flinin në vapën e drekës, Othmani رضي الله عنه shkonte te Pejgamberi, i bënte pyetje fetare, dëgjonte dhe mësonte Kuranin Fisnik. Kështu që, duke i lexuar, i mësonte disa sure përme-ndësh nga i Nderuari ynë.

Othmani رضي الله عنه, i cili më përpara, duke dhënë besën fshehtas bëhet musliman, kur vinte për të mësuar Kuran, nëse Profeti ﷺ nuk ishte i lirë, shkonte te Ebu Bekri ose te Ubej ibn Ka'b, pyeste atë që kishte për të pyetur dhe mësonte atë që donte.

Profeti ﷺ e pëlqente këtë dhe e donte Othmanin. Kur përfaqësuesit e Sakifit deshën të ktheheshin në vendin e tyre, thanë:

“O i Dërguari i Allahut! Bëje njërin prej nesh imam (prijës)!”

Edhe i Dërguari i Allahut u vendosi prijës atyre Othman ibn Ebi'l-As, edhe pse ishte më i riu në moshë. (Ibn Sa'd, V, 508; Ibn Hisham, IV, 185; Ahmed, IV, 218)

Ajetet e Kuranit, të cilat zbritnin pjesë-pjesë dhe duke u mbështetur në shkaqe të

ndryshme, sa herë që zbrisnin u jepnin shumë gëzim të Dërguarit të Allahut dhe ashabëve të tij, duke ua shtuar vendosmërinë dhe duke ua ripërtërirë lidhjet shpirtërore që kishin me Allahun.

Ata ishin njësuar aq shumë me shpalljen, sa që ndërprerja e shpalljes, pas të Nderuarit tonë, ua shtonte edhe më shumë brengën e tyre. Shembullin më tërheqës të kësaj dashurie e shikojmë në këtë ngjarje:

Pas vdekjes së të Dërguarit të Allahut ﷺ, Hazreti Ebu Bekri i tha Omerit رضي الله عنه:

“Ngrehu të shkojmë te kushërira e të të Dërguarit të Allahut, Ummu Ejmen, dhe ta vizitojmë ashtu siç ka vepruar i Dërguari i Allahut.”

Kur shkuan te Ummu Ejmen رضي الله عنها, ajo filloi të qajë. Ata i thanë:

“Përse qan? A nuk e di se i Nderuari ynë ka më shumë mirësi te Allahu?” Ummu Ejmen tha:

“Unë prandaj po qaj. Sigurisht që e di se i Nderuari ynë ka më shumë mirësi te Alla-

hu. Unë po qaj për shkak se është ndërprerë shpallja.”

Me këto fjalë, përmes të cilave shprehu mallin e saj për shpalljen hyjnore, ajo mallëngjeu edhe Ebu Bekrin e Omerin. (Muslim, Fadailu's-Sahabe, 103)

Ashabët e të Nderuarit tonë e lexonin shumë Kuranin dhe nuk donin që t'u kalonte as dhe një ditë pa e lexuar ose pa hedhur një sy nëpër faqet e tij. Ata e fillonin ditën me Kuran dhe për shqetësimet e syrit këshillonin që të shikonin Mushafin Sherif. (Hejsemi, VII, 165)

Hazreti Othman رضي الله عنه, i cili lavdërohet me cilësinë “Xhamiu'l-Kuran” (Mbedhësi i Kuranit) për shkak të shërbimit që i bënte Kuranit, ka vjetëruar dy mushafë për shkak se përkush-tohej shumë me Kuranin Fisnik.

Usejd ibn Hudajr رضي الله عنه tregon:

Një natë po lexoja suren Bakara. Kali im ishte i lidhur afër meje. Papritmas kali filloi të nervozohej. E ndërpreva leximin dhe kali u qetësua. Përsëri fillova të lexoj, përsëri kali

filloi të nervozohej, aq sa birin tim Jahjanë e mora pranë, nga shqetësimi se mos e shtyp kali. Në atë çast, kur hodha sytë kah qielli, pashë mbi vete disa gjëra që u ngjanin kandilave. Pastaj ata u ngritën në qiell dhe u humbën nga sytë.

Kur u bë mëngjes dhe kur ia tregova atë që ndodhi të Dërguarit të Allahut ﷺ, më tha:

“Lexo o Usejd, lexo!” Pastaj më pyeti:

“O Usejd! A e di se çfarë ishin ata që i ke parë?”

I thashë: “Jo.” Në lidhje me këtë, i Dërguari i Allahut tha:

“Ata ishin ëngjëj që kanë ardhur për të dëgjuar leximit tënd të Kuranit. Sikur ta kishe vazhduar leximin, ata do të të dëgjonin deri në mëngjes. Ata, duke mos qëndruar fshehtas ndaj njeriut, edhe njerëzit mund t’i shohin.” (Buhari, fadailu’l-Kuran 15, Menakib 25; Muslim, Musafirin 241-242)

Një ditë i Dërguari i Allahut ﷺ, i tha Ubej ibn Ka'bit, i cili ishte i dashuruar me Kuranin:

“Allahu Teala më urdhëron të të lexoj ty suren Lem jekunilledhine keferu.”

Ubej ibn Ka'b ﷺ tha:

“A e ka përmendur emrin tim Allahu Teala?”

I Dërguari i Allahut ﷺ tha:

“Po.”

Ubej ibn Ka'b ﷺ u ndikua shumë dhe ia shkrepiti të qarit, i prekur nga ky lavdërim hyjnor. (Buhari, Menakibu'l-Ensar 16, Tefsir 98/1, 3; Muslim, Musafirin 246)

Ubej ibn Ka'b vinte në krye të sahabëve hafiza që e mësonin Kuranin komplet. Ish-te njëri nga fatlumët që fituan lavdërimin e Pejgamberit, “Mësojeni Kuranin nga katër vetë!”. Ai e lexonte më bukur dhe më shumë Kuranin. Ubeji ﷺ, i cili në këtë mënyrë ishte në një gjendje të njësuar me Kuranin fisnik, fitoi mirësi, nder, dinjitet, por edhe lavdërim

hyjnor, gjë që e kanë kismet disa njerëz të numëruar, përveç pejgamberëve. Sa dinjitet i madh, sa lumturi e madhe!..

Duke e shkrirë dashurinë e Kuranit dhe përmbajtjen e tij në botën e zemrës, si në çdo çështje tjetër ashtu edhe në çështjen për të jetuar një jetë Kuranore ashabët e nderuar ecnin në gjurmët e të Dërguarit të Allahut. Kinane el-Adevi rahimehullah tregon:

Omer ibn Hattab ﴿﴾ u shkruajti komandantëve të ushtrisë:

“Indentifikoni ata që e kanë mësuar përmendësh Kuranin dhe m’i tregoni mua, t’i nderoj, t’u jap të mira dhe t’i dërgoj rreth e rrotull ashtuqë t’jua mësojnë Kuranin njerëzve.”

Ebu Musa el-Esh’ari njoftoi së nën administrimin e Hazretit Omer kishte 300 e më shumë hafiza. Një pjesë e këshillave që zinin vend në letrën që Hazreti Omer u shkruajti atyre hafizave, vijnë kështu:

sevapi dhe nderi. **Ndiqueni atë. Mos e komentoni Kuranin sipas interesave tuaja. Kush e komenton Kuranin sipas interesave vetjake, Kurani e rrëzon dhe e hedh atë në xhehennem.** Kush e ndjek Kuranin, Kurani e dërgon atë në xhennetin Firdeus. Nëse keni mundësi, mundohuni që ta bëni Kuranin ndërmjetësuesin tuaj dhe jo armikun tuaj, sepse ai për të cilin Kurani bëhet ndërmjetësues, shkon në xhennet dhe ai ndaj të cilit Kurani ankohet, shkon në xhehennem. Dijeni se Kurani është burimi i udhëzimit dhe dija më e shkëlqyer. Ai është libri më i fundit që ka ardhur nga Rrahmani dhe me të hapen sytë e verbuar, veshët e shurdhër dhe zemrat e kyçura...” (Ali el-Muttaki, II, 285-286/4019)

Shërbëtori shpirtëror dhe i mençur i të Dërguarit të Allahut, Enes ibn Malik ؓ, kur e bënte hatme Kuranin Fisnik, mblidhte tërë familjen e tij për të bërë duanë e hatmes.

Omer ibn Hattab ؓ, e herë herë Ebu Musa el-Esh'ari i cili e kishte zërin shumë të bukur dhe e lexonte Kuranin në një mënyrë të shkëlqyer, i thoshte:

“O Ebu Musa! Eja dhe na kujto Zotin tonë!”

Edhe ai lexonte Kuran.

Edhe një herë i kishte thënë Ebu Musa el-Esh'ari:

“O vëllai im! Na e shto dashurinë ndaj Zotit tonë!”

Edhe ai filloi të lexojë Kuran. Pasi lexoi një farë kohe, Hazreti Omerin e thirrën për në namaz. Halifeja i cili po e dëgjonte Kuranin me një hushu të thellë, menjëherë, duke ardhur në vete, tha:

“Në fakt a nuk ishim në namaz?” (Ibn Sa'd, IV, 109)

Kur u pyet Nafi, skllavi i liruar i Abdullah ibn Omerit:

“Çfarë bënte Abdullahu në shtëpinë e tij?”, ai tha:

“Njerëzit nuk mund të bëjnë atë që bënte ai! Ai për çdo kohë namazi merrte abdes të

ri dhe ndërmjet këtyre dy kohëve hapte Mushafin Sherif dhe vazhdimisht e lexonte.” (Ibn Sa’d, IV, 170).

Hafizat e vërtetë që ishin në një gjendje të njësuar me Kuranin Fisnik, fitojnë shumë nderime hyjnore edhe në këtë botë, edhe në ahiret. Kështu, Mahmud Sami Ramazanoglu kuddise sirruhu, i cili ishte nga miqtë e Allahut, ka transmetuar si një dëshmitar që e ka parë vetë, se nga nevoja e domosdoshme për të ndërtuar një rrugë, në Adana është hapur pas tridhjetë vjetësh varri i një hafizi që kishte vdekur me këtë cilësi, por që vënë re se trupi i tij nuk ishte prishur fare dhe mbi të gjitha qefini i tij ishte i pastër.

Në hadithin fisnik thuhet:

“Kur vdes një hamil-i Kuran (një hafiz i nderuar që jeton me ligjet e Kuranit, që edukohet me moralin e Tij dhe që arrin përsosmërinë me urtësinë e Tij) Allahu urdhëron tokën që të mos ia hajë trupin. Edhe toka thotë:

O Zoti im! Si mund ta ha unë trupin e tij kur ai është në gjirin tënd?..” (Dejlemi, I, 284/1112; Ali el-Muttaki, I, 555/2488)

Ne duhet të sillemi shumë të ndjeshëm dhe të përpiktë në çështjen e edukatës dhe respektit ndaj Kuranit Fisnik, i cili është fjala e Zotit tonë, sepse po jetojmë në një kohë kur kemi më shumë nevojë për virtytin dhe ndjenjën shpirtërore të Kuranit.

Përshebull, është e nevojshme që të mos lexojmë Kuran pa abdes dhe të mos ua mësojmë të tjerëve atë pa abdes, sepse në ajetin fisnik thuhet haptaz dhe prerë:

“Atë nuk e prek kush përveç të pastërve.” (el-Vakia, 79)

Në këtë ajet bëhet fjalë për abdesin e vogël, abdesin e madh dhe për gjendjet e caktuara të grave (domethënë gjendjet e menstruacioneve dhe lehonisë). Edhe të katër medhhebet e vërtetë kanë rënë dakort se është haram ta prekësh Kuranin pa abdes.⁸²

nga Hazreti Pejgamberi deri 1400 vjet e më shumë. Në hadithet fisnike thuhet:

“Asnjë grua me menstruacione dhe asnjë burrë që është xhunub nuk mund të lexojë asgjë nga Kurani.” (Tirmidhi, Taharet, 98/131)

“Askush të mos e prekë Kuranin përveç atij që është i pastër!” (Hakim, I, 553/1447) Kur i Dërguari i Allahut ﷺ, po e dërgonte Amr ibn Hazmin në Jemen, i shkruajti një deklaratë që sqaronte farzet, sunnetet dhe ligjet juridike. Në atë shkrim, krahas urdhërimit që njerëzve tua mësojë Kuranin, urdhërat dhe urtësitë e tij, Hazreti Amr **njoftohet që të ndalojë njerëzit që nuk janë të pastër nga prekja e Kuranit.**

Imam Maliku thotë:

“Një person që nuk është i pastër (ai që nuk ka abdes) nuk mund ta mbajë Kuranin goftë edhe me këllëfin e tij ose mbi jastëk. Është mekruh... Kjo është për shkak të nderimit dhe lartësimit të Kuranit.” (Muvatta, Kuran, 1)

Nga ana tjetër është e nevojshme që ta

kryejmë me entusiazëm e adhurimin çdo lloj nderi dhe respekti si, mosmbajtja e Kuranit Fisnik në një pozitë poshtë belit, moszgjatja e këmbëve drejt tij, mosvendosja e ndonjë libri apo ndonjë gjëje tjetër mbi të dhe mos hyrja me Kuranin Fisnik në tualet, dhe këtë përpikmëri t’ua transmetojmë brezave të rinj, sepse Kurani Fisnik është nga “Sheairu’l-Islam” më të rëndësishme, domethënë, vjen në krye të simptomave të Islamit. Ndërsa në ajetin fisnik thuhet:

وَمَنْ يُعْظَمْ شَعَائِرَ اللَّهِ فَإِنَّهَا مِنْ

تَقْوَى الْقُلُوبِ

“...Kush madhëron dispozitat e Allahut, padyshim që kjo është nga devotshmëria e zemrave.” (el-Haxh, 32)

Së fundi, Kurani Fisnik është një libër hyjnor i dërguar për t’ua mësuar njerëzve rrugën e drejtë, për t’ua mësuar çështjet që nuk mund t’i mësojnë me përpjekjet e tyre dhe për të fituar ahiretin. Atëherë le të kapemi pas tij dhe t’i dalim zot, sepse është rruga më e mençur ku mund të kapemi.

Ja si tregohet në hadithin fisnik mirësia e të qenit në gjendje njësimi me Kuranin:

“Kurani është si një litar i fortë, njëri skaj i të cilit është në dorën e Allahut dhe skaji tjetër është në dorën tuaj. Kapuni shumë pas tij. Ja atëherë nuk devijoni dhe nuk shkatërroheni.” (Hejsemi, IX, 164)

Aq sa mund të marrim ndjesi dhe begati nga Kurani, edhe besimi ynë fiton po aq gradë. Ata që e zbatojnë Kuranin Fisnik në mënyrë të përpiktë, duke fituar kënaqësinë e Allahut dhe kënaqësinë e të Dërguarit të tij, fitojnë mirësi hyjnore që janë të pakonceptueshme nga ana e njeriut. **Allahu na e dhashtë dhe lehtësoftë të gjithë neve këtë gjendje.**

Amin!..

